

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XLI заседание, срѣда, 3 априлий 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 3 ч. 15 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г.г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Х. Цаневъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Никола Алтимирски, д-ръ Мичо Багаровъ, Цанко Бакаловъ, Димитъръ х. Баневъ, Петъръ Бешковъ, Илия С. Бобчевъ, Златанъ Бръчковъ, д-ръ Георги Гаговъ, Маринъ Гайдовъ, Евтимъ Георгиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Тодоръ Даскаловъ, Богданъ Дачевъ, Георги Джевизовъ, Георги Диневъ, Георги Долапчиевъ, Димитъръ Драгиевъ, Иванъ Еневъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Константинъ Илиевъ, Йовчо Киревъ, Никола Константиновъ, Стефанъ Консуловъ, Петко Кочанковъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лаковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Руфи Махмудовъ, Сюлейманъ Мемишевъ, Митю Милковъ, Минко Михайловъ, Димитъръ Мицайковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Теню Начевъ, Георги Педковъ, Иванъ Поповъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Кръсто Попкръстевъ, Венедиктъ Поповъ, Христо Поповъ, Тодоръ Пчеларовъ, Първулъ х. Първуловъ, Георги Т. Пѣевъ, Василъ Радоевъ, д-ръ Василъ Радославовъ, Стоянъ Русевъ, Стефанъ Савовъ, Илия Стаматовъ, Петъръ Станчевъ, д-ръ Цоню Тотевъ, Добри Харизановъ, Мехмедъ х. Хасановъ, Георги Христодоровъ, Дечко Ченгелиевъ, Тодоръ Чочевъ и х. Яхя Юмеровъ)

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: Отсѣствуватъ 60 народни прѣдставители. Слѣдователно, има изискуемото се число, за да се смѣта засѣданието за законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, имамъ да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣседателството е разрѣшило слѣднитѣ отпуски: на провадийския народенъ прѣдставител г. Добри Харизановъ — 8 дена, на старозагорския народенъ

прѣдставител г. Йовчо Киревъ — 4 дена, на орѣховския народенъ прѣдставител г. Тодоръ Даскаловъ — 3 дена, на сливенския народенъ прѣдставител г. Константинъ Илиевъ — 1 день.

Вънъ отъ тѣзи отпуски, постѣпили сѣ заявления за отпуски, които трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Отъ бѣленския народенъ прѣдставител г. Георги Губидѣльниковъ, който иска 20-дневенъ отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. (Меншество) Не се приема.

Отъ пловдивския народенъ прѣдставител г. Теню Начевъ, който иска 5-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Отъ търновския народенъ прѣдставител г. Никола Константиновъ, който иска 10-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Отъ туграканския народенъ прѣдставител г. Иванъ Абрашевъ, който иска 5-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Отъ ломския народенъ прѣдставител г. Стефанъ Георгиевъ, който иска 10-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Отъ ескиджумайския народенъ прѣдставител г. Добри Добревъ, който иска 4-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Отъ радомирския народенъ прѣдставител г. Георги Диневъ, който иска 1 день отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сѣ съгласни да му се

разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събраието приема.

Отъ ямболския народенъ прѣдставителъ г. Митю Милковъ, който иска 3-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събраието приема.

И най-сетнѣ отъ търновския народенъ прѣдставителъ г. Анастасъ Мустаковъ, който по домашни причини иска 20-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събраието приема.

Постѣпили сж нѣколко питання и запитвания до г. г. министритѣ, които, съгласно правилника, трѣбва да се прочетатъ въ началото на засѣданieto.

Първото питане е до военния министъръ отъ старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ, който пита: (Чете)

„1. Извѣстно ли е на г. министра, че отъ деня на мобилизацията до днесъ никакъ не е плащано на войницитѣ слѣдуюмата имъ се заплата — 1 л. мѣсечно, и

„2. Ако е извѣстно, то защо досега не е разпорежено за изплащането?“

Запитване отъ видинския народенъ прѣдставителъ г. Георги Добриновичъ до г. министра на войната: (Чете)

„На основание чл. 107 отъ конституцията и чл. 54 отъ правилника, моля г. министра на войната да отговори:

„1. Извѣстно ли му е, че всичката военна добича, трофеи, състоящи се отъ оръжия, пушки, муниции и др. припаси, придобити отъ съединенитѣ съюзни войски, българската VII рилска дивизия и сръбската тимощка дивизия въ сраженията противъ турцитѣ на бойното поле въ Македония, на стойности повече отъ 2 милиона лева, складирани въ градоветѣ Кочане, Шипъ и Струмица, сж задигнати и отнесени въ Сърбия отъ съюзницитѣ ни, сърби, въпрѣки протеститѣ на нашитѣ мѣстни власти?

„2. Ако му е извѣстно, какво е направилъ и какви мѣрки е взелъ да се повърне отъ съюзницитѣ сърби, принадлежащата се частъ отъ тия трофеи на нашата държава?“

Питане отъ народния прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ до г. министъръ-прѣдседателя и министъръ на външнитѣ дѣла, което гласи: (Чете)

„Изъ обществото тукъ, па и изъ бойнитѣ линии между армията, гдѣ днесъ се намира цвѣтътъ на българското гражданство, се пущатъ всевъзможни версии относително бѣдѣщитѣ граници между България и Турция и причинитѣ да бѣдатъ тѣ такива или иначе, версии, които силно тревожатъ и народъ, и войнство, и сж отъ естество, въ това врѣме, когато се иска и спокойствие и единодушие между цѣлата нация, за постигане на прѣдначертаната цѣль — освобождението и обединението на всички българи, обитающи Македония и Тракия, подъ скиптъра на българската корона — сж отъ естество да вселятъ смущение, раздражение и разочарование.

„Тия версии ставатъ толкозъ по-опасни и тревожни, като се придружаватъ и отъ твърдението, че единствената причина да не добие България граница съ излазъ на Мраморно море, била руската дипломатия, която, споредъ изявленията на германския държавенъ секретаръ Фонъ Яговъ, изказани въ германския парламентъ, била „внушена“ на посланишката конференция въ Лондонъ бѣдѣщата между България и Турция граница да бѣдѣла правата линия: Мидия—Еносъ.

„Има ли нужда да казвамъ, какви гибелни послѣдствия могатъ да иматъ, както за нашия вътрѣшенъ животъ, тъй и за нашитѣ международни отно-

шения, тия версии и туй твърдение, ако успѣятъ да се вътѣпятъ въ свѣстѣта на българския народъ. Ето защо, и на основание чл. 107 отъ конституцията, моля г. министъръ-прѣдседателя и министъръ на външнитѣ работи да освѣтли народното прѣдставителство върху слѣдующото:

„1. Истина ли е, че българското правителство е приело, по принципъ, бѣдѣщата погранична линия между България и Турция да бѣде по правата линия Мидия—Еносъ, като градоветѣ Муратлий, Кешанъ и Малгара останатъ въ Турция, а само гарата на Муратлий — въ България?

„2. Кои сж били съображенията на правителството да отстъпи на побѣдена Турция цѣлото пространство между горѣозначената линия и линията Деркось—Боюкъ—Чекмедже, пространство завладѣно съ толкозъ българска кръвъ и сълзи, което и досега се намира въ владѣние на нашата побѣдоносна армия?

„3. Истина ли е, че тази граница е била „внушена“ и на правителството, и на посланишката конференция въ Лондонъ отъ руската дипломатия, както това твърди германскиятъ министъръ фонъ Яговъ въ Райхстага, или же такова е било единодушното и общо рѣшение на великитѣ сили?

„4. Не счита ли правителството, че такава една гранична линия не отговаря нито на даденитѣ жертви, нито на възможността на нейната бѣдѣща защита, нито на търговскитѣ ни бѣдѣщи сношения на изтокъ, помътъ тя заема една дължина повече отъ 250 км. и не дава изходъ на Мраморно море?

„5. Истина ли е, че първоначално българското правителство било поискало за граница линията: Мидия—Родосто?

„6. Ако това е истина, кои сж били причинитѣ и съображенията, да отстъпи отъ нея и да приеме една граница толкозъ невыгодна и въ военно-стратегическо и въ икономическо отношение?“

Отъ сѣщия народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ запитване до г. министра на войната, което гласи: (Чете)

„Една отъ златнитѣ страници на историята на българо-турската война ще заема, редомъ съ боеветѣ при Селиоглу, Петра, които прѣдвѣдѣха падането на Лозенградъ, ония при Люле-Бургазъ, Бунаръ-Хисаръ, които прѣвѣдѣха въ бѣгство главното ядро на турската армия, другитѣ при Чаталджа, Булаиръ и Шаркьой, които окончателно сломиха военната мощъ на една армия съ 500-годишни славни боеви традиции — редомъ съ всички тия нечути въ историята на модернитѣ войни, по своята храбрость и самопожертвование на войника, умѣние и самоотверженостъ на офицера, боеве ще заема обсадата, атаката и прѣвземането единствената модерна турска крѣпость — Одринъ.

„Тази обсада и послѣдвалата я атака бидоха извършени съ такава умѣние, храбрость и стремителность, че обврѣнаха вниманието на цѣлия въоръженъ свѣтъ, прѣдизвикаха ентусиазма на всички приятели на България и адмиранията на видни военни капациети.

„Нѣщо повече, бивши военни министри на велики армии доидоха да се освѣдомятъ на самото мѣсто върху всичко онова, що извърши нашата армия подъ бившата „непрѣвзимаема“ крѣпость.

„Ентусиазмътъ и адмиранията, обаче, отъ проявенитѣ отъ българската армия стремителность въ дѣйствието, храбрость и самопожертвование при нападенията, достигнаха своята кулминационна точка въ всички земи, дѣ обитава славянска душа: Русия, Чехия, Словения и Хърватско и до днесъ сж театри на всенародни манифестации, публични събрания, възторжени рѣчи и сърдечни поздравии къмъ България и нейната храбра армия.

„Само единъ народъ, и за голѣмо съжаление, народъ славянски, и още съюзнишки, се опита да затъмни заслужената слава на българското войнство, като си позволи чрѣзъ своята официозна и неофициозна преса, на даже и чрѣзъ депешни на своята главна военна квартира, да лансира една нечува по своята наглостъ лъжа — че шурмуването на крѣпостъта, разбиването на нейния гарнизонъ и плѣняването на команданта и Шукри папа, всичко това било извършено отъ сръбската войска, на която ролъта прѣдъ крѣпостъта, прѣзъ всичкото врѣме на обсадата и атаката, състоеше въ това, да залушва отвореното пространство при севѣро-западния секторъ, отъ кждѣто никой никога и не е помислювалъ да поведе атакуването на фортветъ.

„Лишена отъ възможностъ да издържи въ македонския воененъ театъръ поне едно отъ ония епохални сражения, които тъй мажествено изнесе на плещитѣ си българската армия на тракийския театъръ, дѣто бѣше съсредоточена главната неприятелска сила, сръбската армия имѣ поне случай да види, какъ се води войната съ Турция, какъ и съ какви жертви колосални успѣ България да сломи желѣзната мощъ на отоманската империя, та трѣбваше да бѣде достатъчно скромна да си не приписва заслуги и дѣйствиа, които цѣлата нейна история категорично отрицава.

„Докогато, обаче, всички тия самохвалства и изнасилвания на истината бѣха дѣло на повинистическата сръбска преса, па даже и на главната военна сръбска квартира, изъ разнитѣ „пресъ-бюра“, още можеше да се не обръща на тѣхъ внимание, но когато и официалната сръбска властъ, въ лицето на самия воененъ министъръ, и то отъ трибуната на Народното събрание, си позволи да изнасилва истината, и то съ явната цѣль да сведе до нула дѣйността на българската армия при обсадата и шурмуването на одринската крѣпостъ, тогазъ, дългъ се налага на всѣки, който обича истината и който милѣе за престижа на своята нация и народна армия, да иска да се изнесе тази истина на бѣлѣ свѣтъ отъ най-компетентното мѣсто, и то подкрѣпена съ официални данни, нетърпящи противорѣчие. И всичко това затуй, че онова, което днесъ се лансира, било чрѣзъ печата, било чрѣзъ устата на г. военния министъръ на съюзната намъ държава Сърбия, утрѣ ще бѣде история. А нѣма нищо по-лакостно за отношенията на тия два народа отъ история съ невѣрни факти.

„Ето защо и на основание чл. 107 отъ конституцията, моля г. военния министъръ да освѣтли народното прѣдставителство върху слѣдующитѣ въпроси:

„1. Кога окончателно биде обсаденъ Одринъ и на гарнизона се прѣкъсна всѣко съобщение съ външния свѣтъ?

„2. Кога дойдоха сръбскитѣ войски тамъ и каква заплата получиха?

„3. Колко бѣше тази съюзническа армия (пѣхота, кавалерия и артилерия — полска и обсадна) и на какви срѣдства се издържаше?

„4. Какво участие е взела сръбската войска при атаката на крѣпостъта?

„5. Кои фортове тя е форсирала и колко атаки тя е извършила?

„6. Отъ каква стойностъ бѣха укрѣпленията на западния и севѣро-западния сектори, и мислило ли се е отъ тамъ да се поведе шурмуването на крѣпостъта?

„7. Истина ли е, както твърди сръбскиятъ воененъ министъръ, че най-слабо билъ укрѣпенъ източниятъ секторъ, та затова и генералъ Ивановъ билъ рѣшилъ да се атакува той?

„8. Взелъ ли е нѣкакво участие при съставянето на плана за атаката на 11, 12 и 13 мартъ сръбскиятъ

генералъ Степановичъ, или и той, като всѣки дивизионенъ генералъ, е трѣбвало да изпълнява буквално изработения отъ българската главна военна квартира и разработенъ въ подробности отъ паба на командующия втората армия планъ на дѣйствиа?

„9. Кждѣ се е намиралъ, т. е. въ кой фортъ е стоялъ коменданта на крѣпостъта Шукри папа, коя армия — българската, или сръбската — е прѣвзела този фортъ и кой е плѣнилъ самия папа?

„10. Истина ли е, че Шукри папа се е прѣдалъ, както твърди г. сръбскиятъ воененъ министъръ въ Скупщината, на 20 сръбски полкъ и който полкъ ужъ го билъ опжтилъ къмъ генералъ Иванова?

„11. Какви сж загубитѣ на сръбскитѣ войски на 11, 12 и 13 мартъ, въ убити и ранени, както и какви сж изобщо загубитѣ имъ прѣзъ всичкото врѣме на обсадата?

„12. Каква бѣ численостъта на втората българска армия подъ Одринъ, колко тя жертви даде на 11, 12 и 13 мартъ, както и прѣзъ бѣлото врѣме докль трая обсадата?

„13. Отъ колко орждия състоеше българскиятъ обсаденъ паркъ, кждѣ той бѣ разположенъ и колко сръбски обсадни орждия бѣха докарани подъ крѣпостъта и кога?

„14. Какво е съдържанието на депешата, която генералъ Степановичъ е отправилъ на командующия обсаденитѣ войски, генералъ Иванова, тутакси слѣдъ произведената атака на източния секторъ, която атака рѣши и участъта на самата крѣпостъ?

„15. Атаката на кои фортове прѣдрѣши падането на Одринъ и прѣдаването въ плѣнъ на цѣлата турска армия начело съ нейния комендантъ?

„16. Кои войскови части взеха участие при атаката на тия фортове? и

„17. Кой и какъ е плѣнилъ коменданта Шукри папа?“

Друго запитване отъ сжщия народенъ прѣдстателъ г. Михаилъ Такевъ, до г. министъръ-прѣдседателя и министъръ на външнитѣ работи, което гласи: (Чете)

„Неотколѣ ние чухме отъ устата на г. министра, и то отъ трибуната на Народното събрание, че отношенията между съюзнитѣ държави — България, Сърбия и Гърция, били отлични, че уговоренитѣ между тѣхъ условия, прѣди обявяването на войната, щѣли най-лоялно да се изпълнятъ.

„Ако подъ лоялни отношения г. първиятъ министъръ е разбиралъ ония между правителствата на тия държави, азъ охотно вѣрвамъ, че той е станалъ отгласъ на една неоспорима формална истина. Ако ли же той е разбиралъ и отношенията на нашитѣ съюзници къмъ находящитѣ се подъ тѣхното врѣменно управление наши сънародници въ окупираниитѣ врѣменно отъ тѣхнитѣ войски български земи въ западния и юго-западния театъръ на военнитѣ дѣйствиа — Македония, той се е жестоко измамилъ. И измамилъ се е затова, защото и военни, и граждански власти на Сърбия и Гърция още отъ момента на окупирването респективнитѣ райони отъ Македония, не само че прѣнебрѣгнаха всѣкакви договори, етнографически, географически и исторически условия, но явно и демонстративно се носиха и носятъ спрѣмо мѣстното българско население като покорители.

„Нѣщо повече. Тѣ посетнаха на неговитѣ въковни църковно-училищни национални права и привилегии и насилствено го заставляватъ да се отказва отъ своя родъ, езикъ, вѣра и училище. Съ сила и заплашвания, тѣ го заставляватъ да подава петници до европейскитѣ сили, че желаело да остане подъ сръбска или гръцка властъ, но въ никой случай подъ българска. Тѣ затвориха училищата му, прогониха учителитѣ му, започнаха жестоко прѣслѣждане противъ църковната му автономностъ, като от-

рекоха автокефалността на нашата въ Македония екзархийска църква. Тъ запрѣтиха на българските митрополити да споменават въ литургиите името на българския църковен глава — Негово Блаженство екзарха и българския държавен глава, като ги принуждават да споменават само бѣлградския митрополитъ или съответниятъ сръбски епископъ. Тъ поставиха непрѣодолими прѣгради за българските офицери и обществени дѣатели, да посѣщаватъ Македония, като съ грубости и обиди ги повръщатъ обратно отъ пѣтя имъ.

Тъ прѣдприеха съставяването на нѣкакви нови статистики, дѣто старателно се слѣди никой да не смѣе да се посочи като българинъ.

И то тъкмо тогава, когато българскиятъ народъ дава непосилни човѣшки и материални жертви, за да се сломи окончателно общиятъ врагъ и го направи безвръденъ и за сърби, и за гърци, и за гърци. И още тогава, когато българските и военни, и граждански власти, въ земитъ, завладѣни отъ нашата армия и поселени съ гръцко население, се носятъ най-лоялно и най-дружелюбно. И за да се види докъдъ отива българската коректност, достатъчно е да се спомнятъ два факта: сръбскиятъ гръцки владика е официално заявилъ на нашитъ тамъ власти, че ако не се удовлетвори нѣкакво негово желание, той щѣлъ да си послужи съ „андарти“, а правшиятъ гръцки епископъ, начело на една банда андартъ, води формална война съ нашитъ тамъ военни власти.

Като корона, обаче, на всичко по-току изтъкнахъ, трѣбва да добавя, че и гръцкитъ, и сръбски власти тихо-мълкомъ, дѣто е възможно, насилствено — дѣто имъ се удаде — пѣплятъ и въ онѣзи мѣста, и установяватъ своето владичество и тамъ, дѣто отдавна сж минали нашитъ войски, установили сж мѣстни общински управления и сж поставили военни постове.

За да бжде картината още по-релефна, трѣбва да спомена, че и испращанитъ отъ нашето правителство банкови чиновници, за откриване клонове и агентури въ нѣкои македонски градове, се подъ конвой обратно повръщатъ, за да не кажа, че се позорно изгонватъ.

И, за да дамъ на г. министъръ-прѣдседателя да конкретизира всичко дотукъ казано, моля, на основание чл. 107 отъ конституцията, да освѣти народното прѣдставителство върху слѣдующитъ факти:

„1. Знае ли той, че съ височайше утвърдено положение за врѣменно управление на завзетитъ отъ сръбскитъ войски земи, всички християни, отъ източно-православно изповѣдание, сж прѣмо подчинени на бѣлградския сръбски митрополитъ и съ това е унищожена напата въ Македония екзархийска църковна автономия?

„2. Знае ли той, че на българския скопски митрополитъ е прѣдложено чутъ ли не да изпълнява длъжността на дяконъ при сръбския епископъ тамъ, по врѣме богослужението на Богоявление?

„3. Знае ли той, че на 14 изтеклий януарий н.г. велешкиятъ сръбски околийски началникъ, начело на 20 души сръбски войници, нахлу въ Велешката българска митрополия и, въпрѣки най-енергичнитъ протести на управляющия епархията епископъ Неофитъ, задигна архивата, разби и взе всичко, що имаше въ касата, малтретира и арестува секретаря, касиера и разсилния на митрополията, като сжже-врѣменно е далъ срокъ отъ 24 часа на управляющия епархията да напусне поста си, защото въ Велеш нѣмало българи, а всички били „прави сърби“?

„4. Знае ли той, че на 29 мартъ паланешкиятъ околийски сръбски началникъ е скубалъ брадата на тамошния български свещеникъ българинъ Владимиръ х. Поповъ, за да го застави да посърби всички паланешки българи?

„5. Знае ли той, че сръбскитъ власти категорически отказватъ на българитъ въ завладѣнитъ отъ тѣхъ земи да откриватъ своитъ сжществуващи отъ незапаметни врѣмена български училища, като учителитъ ги заставляватъ или да отидатъ въ Бѣлградъ и да заявятъ, че ставатъ сръбски учители, или да се изселятъ отъ Македония?

„6. Знае ли той, че всѣки учителъ, който не се подчини на искането на сръбската властъ да посърби себе и училищата, бива малтретиранъ по най-жестокъ начинъ?

„7. Знае ли той, че сръбската въ Македония властъ готви нова статистика за тамошното население, като старателно се слѣди, никой да не се пише за българинъ, а за правъ сърбинъ?

„8. Знае ли той, че на 18 мартъ н.г. въ Паланка е билъ упражненъ отъ сръбскитъ тамъ власти надъ българскитъ учители и свещеници ужасенъ тероръ, за да ги заставятъ да станатъ сърби, че 9 души свещеници и всички почти учители сж избѣгали по-срѣдитъ нощъ тукъ, гдѣто се считатъ немилни-недраги?

„9. Получилъ ли е г. министърътъ и какъвъ ходъ е далъ на слѣдующето телеграфическо оплакване на учители, свещеници и граждани отъ Егри-Паланка:

„Сръбскитъ власти въ Егри-Паланка вършатъ жестокости, които надминаватъ онѣзи на младотурцитъ. Свещеничество, учителство и гражданство се принуждаватъ да дадатъ писмени изявления, съ които да се признаятъ за старо-сърби. Затворитъ се пѣлни, най-строги обиси изъ града, изтъпленция отъ разнитъ чиновници, бивши сръбски четници и пр. Всичко това постави въ грозна паника населението, отъ което една частъ избѣга и се очаква масово бѣгване. Старци, жени и дѣца пискатъ за своитъ близки, изтрѣгвани нощемъ отъ кащитъ съ голи щикове.

„Избѣгалитъ прѣзъ нощта на 29 мартъ свещеници, учители и граждани, отъ страна на непастаното паланешко население, молимъ вашитъ бързи помощъ и защита“.

„10. Знае ли той, че сръбскитъ и военни, и граждански власти велегласно заявяватъ, че ни педя отъ онази земя, която тѣхнитъ войски сж завзели, не ще отсѣпятъ? Нѣщо повече; тѣ твърдятъ, че и самото бѣлградско правителство било въ сжщата смисълъ и нота на нашето правителство подало?

„11. Знае ли той, че на 13 мартъ единъ български офицеръ, снабденъ съ пжтенъ билетъ отъ първа армия, дѣто служи, и отъ солунското българско команданство, трѣгна да обиколи градоветъ: Битоля, Охридъ, Струга, Дебъръ, Тетово, и прѣзъ Прилѣпъ и Велесъ да дойде по служба въ София, биде, още отъ битолската гара обратно повърнатъ отъ сръбската на гарата военно гражданска властъ, като е билъ даже и конвоиранъ отъ двама стражари, и то въ единъ хамалски тренъ, безъ да му е било даже позволено да прѣнощува въ града или на гарата, и слѣдъ като му сж отнели пжтния билетъ?

„12. Знае ли той, че всички бивши четници и войводи-ратници противъ турската въ Македония властъ сж арестувани отъ сръбскитъ власти подъ прѣлогъ, че ужъ били съставяли нови комитети противъ сръбското управление тамъ?

„13. Знае ли той, че гръцкиятъ граждански управител на Солунъ писмено прѣдложи на управляющия Солунската българска митрополия да сваля надписа надъ българската митрополия, надписъ, който сжществува отдавна години, та сега български войнишки постъ пази този надписъ и самата митрополия?

„14. Знае ли той, че сжщиятъ управителъ загрѣшава на нашитъ духовни власти въ Солунъ да слу-

жати въ църквата (бивша джамия) Св. София, когато гръцкото духовенство свободно служи въ бившият джамия, сега църкви: Св. Димитъръ и Св. Георги?

„15. Знае ли той, че и гръцките власти, по примѣра на сръбските, не позволяватъ отварянето на българските училища?

„16. Знае ли той, че на бившия министъръ Андрей Лячевъ гръцките власти не позволиха да спходи Костурско, въпреки разрѣшението, което имаше даже отъ гръцката главна квартира?

„17. Знае ли той, че макаръ пристанището на Лептера и самата тамъ митница да бѣха завладѣни отъ българската армия, гръцките, обаче, войски ги обсебиха, отнеха и митницата, и сега тамъ тѣ сж господари?

„18. Знае ли той, чо гръцките войски убиха 20 души наши войници, които сж спровождали транспорта съ хлѣбъ отъ Сѣресъ за Нигрита и че по-послѣ тѣ бѣха обкржили 100 души войници, на които не позволяваха да се достави хлѣбъ въ Нигрита?

„19. Знае ли той, че и досега гръцките въ Солунъ власти не позволяватъ да имаме телеграфна станция въ г. Солунъ, а се помѣщава въ единъ ступенъ вагонъ на източната гара?

„20. Знае ли всичко това и онова, що сѣрскиятъ воененъ губернаторъ и шипскиятъ окръженъ управителъ сж донесли на респективните министерства, относително нелоялното поведение на гръцките и сръбски власти въ Македония? И ако знае, въ което не се съмнѣвамъ, не счита ли той, че тѣзи посѣгательства върху нашитъ вѣковни тамъ църковно-училищни права, и права на нация, която сложи киститъ и здравето на 150.000 свои синове, за свободата и обединението на тия свои сънародници — не счита ли той, че тия дѣйствия на нашитъ съюзници сж отъ естество да компрометиратъ окончателно братския съюзъ. Ако ли же и той счита, че вѣнчо това води къмъ катастрофална развязка, какви мѣрки е взелъ и мисли да вземе, за да се прѣдотвратятъ и поправятъ сторенитъ произволи и да се не допусчатъ за въ бѣдѣще?“

Тия сж, г-да, питанята и запитванията, които сж постѣнили. Тѣ ще се съобщятъ въ прѣписъ на надлежнитъ г. г. министри и слѣдъ това ще бѣде опрѣдѣленъ день за отговоръ.

Постѣнили сж още: първо, отъ Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ едно прѣдложение за рѣшение за увеличение цѣната на ония отъ боровитъ траверси, доставени за нуждитъ на българските държавни желѣзници отъ прѣдприемача Жеко Бончевъ, по контракта сключенъ на 14 януарий 1910 г., които послѣднитъ е внесълъ отъ Турция и по силата на послѣдвалото слѣдъ сключване на контракта измѣнение на митнишкия режимъ, подлежатъ на облагане съ мито; и второ, единъ проектъ за прѣдложение, съ което се одобрява отдаването подъ наемъ, по доброволно съгласие, за 6-мѣсеченъ срокъ, станционнитъ бюфети, павилони за тютюнъ и хамбари, наемнитъ срокове на които сж изтекли на 31 декемврий 1912 г. и за намаляване наемитъ на бюфетитъ при желѣзнопътнитъ станции: Червенъ-бръгъ, Плевенъ, Търново, Костенецъ-бана и Провадия, и павилонитъ при гара София (старата гара), въ размѣръ, който ще се опрѣдѣли отъ особена комисия, назначена за цѣльта отъ Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ.

Тия прѣдложения сж отпечатани, ще се раздадатъ на г. г. народнитъ прѣдставители и слѣдъ това ще бѣдатъ турени на дневенъ редъ въ едно отъ идущитъ засѣдания.

Прѣди да пристѣпамъ къмъ дневния редъ, нмамъ да занимай г. г. народнитъ прѣдставители съ още единъ въпросъ.

Извѣстно е на г. г. народнитъ прѣдставители, че пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ, г. д-ръ Борисъ Вазовъ, бѣше направилъ едно питане къмъ бюрото, относително съвмѣстимостта на депутатския мандатъ на народнитъ прѣдставители г. г. Пипевъ, Ганчевъ и Джевизовъ съ тѣхнитъ качества, на първитъ двама, на доставчици на държавата, а на третия като кметъ на града Пловдивъ. Съгласно взетото по-рано рѣшение, бюрото се отнесе къмъ визиранитъ трима народни прѣдставители, за да иска отъ тѣхъ писменни обяснения. Тия писменни обяснения се получиха, ще се прочетатъ на г. г. народнитъ прѣдставители и слѣдъ това ще се постѣпи съ този въпросъ, споредъ рѣшението на Народното събрание.

Моля г. секретаря да прочете както питането на г. Вазова, така и отговора на визиранитъ г. г. народни прѣдставители.

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че по характера си, това питане на народния прѣдставителъ г. д-ръ Борисъ Вазовъ къмъ бюрото, заедно съ даденитъ отговори отъ народнитъ прѣдставители, прѣди да се чете и разисква тукъ въ Народното събрание, трѣбва то да бѣде възложено на една комисия, и най-добрѣ, на тази комисия, която е по провѣрка на изборитъ, да изучи прѣписката, и когато изучи тази прѣписка и вземе едно миѣние по нея, да доложи това свое миѣние на Народното събрание. Така експромтоъ да четемъ тукъ всички тѣзи книжа и изеднѣжъ да си дадемъ миѣнието, рискуваме, или да разискваме цѣлъ день, безъ да можемъ да дойдемъ до едно заключение, или да вземемъ едно прибрзано рѣшение. Знаемъ, има извѣстно обвинение или ако не обвинение, извѣстно миѣние отъ страна на народния прѣдставителъ г. Вазовъ, за несъвмѣстимостта на депутатския мандатъ на трима отъ г. г. народнитъ прѣдставители съ нѣкон тѣхни дѣйствия или длѣжности, които заематъ. На така поставенитъ отъ него въпроси има дадени отговори. Не зная тия отговори до каква степенъ сж подкрѣпени фактически съ нужнитъ удостоверения. За това, най-добрѣ ще бѣде, прѣди да се сезира Народното събрание, съ тѣзи три поставени въпроси да се сезира една комисия — ако щете тази по Министерството на вътрѣшнитъ работи, или ако намѣрите за добрѣ, тази по провѣрката на изборитъ — да ги изучи и докладва, както прави по провѣрката на изборитъ, и тогава ще видимъ какво ще направимъ. А така изеднѣжъ да вземемъ едно рѣшение, азъ мисля, че ще бѣде неумѣстно, па и четенето не е нужно. Поставя се единъ въпросъ, който е отъ компетентността на комисията по провѣрката на изборитъ; нека отиде тамъ въ тази комисия, да изучи тя поставения въпросъ и да ни докладва тукъ едно лице отъ тази комисия. Така ще бѣде най-цѣлесъобразно.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! И азъ самъ не искамъ да прѣдизвикамъ едно рѣшение на Народното събрание, така, веднага слѣдъ четенето на тия отговори на г. г. народнитъ прѣдставители, и самъ щѣхъ да прѣдложа, слѣдъ четенето имъ — което и азъ сега считамъ, че ще бѣде излишно, нѣма защо да се занимаваме съ това — да се изпрати работата на комисията по провѣрка на изборитъ. Понеже и азъ съмъ съгласенъ, че нѣма защо да се четатъ тия отговори, то нека да се изпрати този въпросъ на комисията по провѣрка на изборитъ, която, обаче, да се задѣлжи въ най-късъ срокъ да докладва.

Министър Т. Теодоровъ: И да провѣри всичко.

Д-ръ Б. Вазовъ: Този въпросъ интересува достойнството на Народното събрание, така че да не се захеснява съ тия въпроси и да не се оставатъ тѣ висящи. Съгласенъ съмъ, прочее, както казахъ, да се изпратятъ книгата на комисията, която да разгледа въпроса, да изучи и да провѣри, ако трѣбва, нѣкои обстоятелства, да доложи слѣдъ това на Събраниято и тогава вече може да станатъ публични прѣния.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като никой не иска думата, азъ считамъ въпроса за изчерпанъ и, понеже и бюрото възприема мнѣнието на г. министра на финансите, ще дамъ на гласуване прѣдложението на послѣдния, въ смисълъ, въпросътъ да се прѣдостави за изучаване на провѣрочната комисия, като питането на г. Вазова, както и отговоритъ на визиранитъ г. г. депутати, се прѣдадатъ на тази комисия и слѣдъ това комисията да докладва въпроса въ едно отъ засѣданията на Народното събрание, като прѣдварително се тури въпросътъ на дневенъ редъ. Които г. г. народни прѣдставители приематъ, щото въпросътъ, визиранъ отъ питането на г. Вазова, да се изпрати на надлежната комисия за проучване и докладване, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Ще прѣминежъ къмъ дневния редъ.
Първата точка отъ дневния редъ е второ четене законопроекта за безплатно прѣвозване по желѣзницитъ на стоки въ военно врѣме.

Има думата г. докладчикътъ на комисията да прочете на второ четене законопроекта.

Докладчикъ С. Славовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за безплатно прѣвозване на стоки въ военно врѣме.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Славовъ: (Чете)

„Чл. 1. Отъ деня на обявяване общата мобилизация до она на окончателното демобилизиране на армията се прѣвозватъ безплатно по Българскитъ държавни желѣзници слѣднитъ категории стоки:

„а) всѣкакъвъ видъ мунитии, хранителни припаси, транспортни животни и въобще всички материяли, които се изпращатъ отъ военни власти до военни власти, отъ общински власти и реквизиционни комисии до реквизиционни комисии, отъ реквизиционни комисии до военни власти и обратно отъ военни власти до реквизиционни комисии, както и материяли, изпращани за прѣработване отъ реквизиционнитъ комисии до частни лица и връщани обратно прѣработени.

„З а б ъ л ѣ ж к а. Транспортитъ на съюзенитъ армии, прѣдначинени за тѣхнитъ войски, се прѣвозватъ въ кредитъ.“

„б) всички материяли, подавани за прѣвозъ по Българскитъ държавни желѣзници на адресъ на управителния стѣбъ на подвижнитъ военни магазини, както и на адресъ на самитъ подвижни военни магазини, сѣщо и припаситъ, изпращани на адресъ на питателнитъ пунктове;

„в) всички санитарни материяли, изпращани отъ дружеството „Червенъ кръстъ“, и ония, получавани отъ него. Прѣвозватъ се безплатно и всички санитарни материяли, получавани на адресъ на чуждестраннитъ мисии отъ „Червенъ кръстъ“, или пъкъ на адресъ на двореца;

„г) негоднитъ транспортни животни, освободени отъ войсковитъ прѣвози или отъ обоза, ако се придружаватъ съ удостовѣрения отъ военнитъ власти или отъ заведващитъ обозитъ. Въ товарителницитъ, като получатели могатъ да фигуриратъ и частни лица;

„д) транспортнитъ кола на ония стопани, чиито впрегатенъ добитѣкъ се поврѣща като негоденъ;

„З а б ъ л ѣ ж к а. Прѣвозътъ на добитѣка и колата по буквитъ г и д се извършва само когато има възможность, споредъ усмотрѣнието на заведващия движението по желѣзницитъ.“

„е) покжннината и вещитъ на бѣдни сѣмейства, чиито поддръжници сж убити или сж на полесражението, когато тѣзи сѣмейства отиватъ въ другъ градъ да живѣятъ при свои близки. Тѣзи прѣвози се извършватъ безплатно, ако товарителницитъ се придружаватъ отъ удостовѣрения, издадени отъ общинскитъ управления, въ които удостовѣрения да се съдържатъ горнитъ данни, и

„ж) всички материяли, изпращани отъ или до частни лица, ако отпослѣ съ удостовѣрение се докаже, че попадатъ подъ категория а и б.“

Всички тия точки сж приети безъ измѣнение, само точка ж е приета съ слѣдното едно малко измѣнение: думитъ „или до частни лица“ сж зачеркнати, а вмѣсто тѣхъ сж прибавени думитъ: „военни власти или реквизиционни комисии до частни лица и обратно“.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 1 тѣй, както е поправенъ отъ комисията, и както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Славовъ: (Чете)

„Чл. 2. Всички горѣпоменати пратки се приематъ само срѣщу прѣдставяне редовна товарителница отъ страна на изпращача. За тѣзи пратки желѣзницитъ съставятъ редовни товарни писма.

„З а б ъ л ѣ ж к а. Магазинажъ на пристигнали стоки, получателитъ на които сж въ редоветъ на войската, не се събира.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 2 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ С. Славовъ: (Чете)

„Прѣходно положение.

„Чл. 3. Настоящиятъ законъ важи и за всички извършени отъ деня на обявяването общата мобилизация прѣвози, които попадатъ подъ горѣизброенитъ категории“.

Въ този членъ комисията прибави, слѣдъ думата „мобилизация“, думитъ „17 септември 1912 г.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ чл. 3 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Прѣминаваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за експлоатацията на Българскитъ държавни желѣзници и пристанища.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Х. Цаневъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение закона за експлоатацията на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Опитътъ, добитъ отъ досегашното прилагане на чл. чл. 16 и 17 отъ закона за експлоатацията на желѣзницитѣ и пристанищата, относително ценза и подготовката, изискуеми отъ тоя законъ за срѣдния и низшия технически персоналъ, отъ една страна, и отъ друга — голѣмата нужда отъ такъвъ за новитѣ линии налагатъ да се прибѣгне до намаляване на ценза, означенъ въ поменатитѣ два члена. За тая цѣль подвѣдомствената менѣ Дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата измѣни и допълни поменатитѣ членове, като ги слѣ въ единъ — чл. 16, чрезъ който подреди — въ отдѣлни категории — разнитѣ служби съ означение на образованието, което слѣдва да притежаватъ кандидатитѣ за тѣхъ и подъ отдѣлни забѣлѣжки къмъ всѣка категория — минималното образование, съ което могатъ да се назначаватъ кандидати, и то като изключение.

„Понеже вагонопазачитѣ, локомотивнитѣ и вагонни чистачи, нощнитѣ подкладвачи, промивалчитѣ, въгленаритѣ и всички шлосери и общи работници, които се натоварватъ съ нѣкоя отъ тия длѣжности, изпълняватъ най-нечистата работа, при която си омърсватъ доста много дрехитѣ и, по хигиенични съображения, тѣ не трѣбва да си отиватъ по домоветѣ съ тия дрехи, а да ги употребяватъ само когато сѣ на служба, то нужно е да иматъ особно облѣкло за прѣвъ врѣме на работа, което слѣдва да имъ се дава отъ държавата, и за тая цѣль е прѣдвиденъ новъ чл. 72 bis.

„Като внасямъ въ Народното събрание настоящия законопроектъ, моля ви, г. г. народни прѣдставители, да го проучите и приемете.

„София, 20 мартъ 1913 г.

„Министъръ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ: А. Франгя.

„Законопроектъ

за измѣнение закона за експлоатацията на Българскитѣ държавни желѣзници и пристанища.

„§ 1. Всѣкъждѣ, дѣто се срѣщатъ думитѣ: „Министерство или министъръ на общитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“ да се замѣнятъ съ „Министерство“ или „министъръ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ“.

„§ 2. Чл. чл. 16 и 17 се сливатъ въ единъ чл. 16, съ слѣдната редакция:

„Чл. 16. Чиновницитѣ и служащитѣ по Българскитѣ държавни желѣзници и пристанища трѣбва да иматъ срѣдния образователенъ цензъ, споредъ службитѣ, които заематъ:

„I. Завършено висше образование.

„Главниятъ директоръ, поддиректорътъ, юрис-консултътъ и помощникътъ му, началницѣ на отдѣлитѣ и тѣхнитѣ помощници, главнитѣ инспектори, директори, инспектори, началницѣ на пристанищнитѣ управления, инженеритѣ, архитектитѣ, лѣкаритѣ, аптекаритѣ и химицитѣ.

„При нѣмане на кандидати, освѣнъ за службитѣ по тракциитѣ, поддържането и пристанищата, допускатъ се и лица съ срѣдно или съотвѣтно спе-

циално образование, но да иматъ прослужени въ сѣщата служба по иерархически редъ поне 15 години.

„II. Завършено гимназиялно образование или търговско, добито при държавнитѣ търговски гимназии или други такива въ странство.

„Секретаритѣ на главната дирекция, счетоводителитѣ, началницѣ на бюрата при търговската служба въ централното управление.

„III. Завършено гимназиялно образование или съотвѣтно специално образование, добито въ училища, признати отъ държавата, съ прѣдварително най-малко IV-класно общо образование.

„Чиновницитѣ по службата на движението и телеграфа, счетоводството и търговската служба по билетитѣ, по багажа, по стокитѣ, началницѣ на магазинитѣ, пристанищнитѣ калитани, подсекретаритѣ на отдѣлитѣ, чертежницитѣ и прѣсмѣтвачитѣ при поддържането.

„Забѣлѣжка. За чиновници по станционната служба, при липса на кандидати съ завършено гимназиялно образование, могатъ да се назначаватъ и съ VI-класно образование, а сѣщо и такива, които иматъ III-класно образование и сѣ свършили желѣзнопѣтната школа у насъ.

„IV. Завършено срѣдно техническо образование, а именно свършилитѣ курса на желѣзнопѣтната школа при желѣзнопѣтната дружина, машинното училище при флота, желѣзарското училище въ София или нѣкое друго подобно, признато отъ държавата техническо училище съ прѣдварително III-класно образование или завършено V-класно образование и всичкитѣ съ прѣдварителна шлосерска и огнярска практика при желѣзнопѣтнитѣ работилници и депа.

„Локомотивнитѣ машинисти.

„Забѣлѣжка. При липса на кандидати за локомотивни машинисти съ горѣпрѣдвидения цензъ, допускатъ се до изпитъ и могатъ да се назначаватъ за локомотивни машинисти отъ II категория — да работятъ съ работни, товарни влакове и за маневрена служба — и огняритѣ съ слѣдния цензъ:

„Свършилитѣ огнярското училище при флота съ 5-годишна огнярска служба по Българскитѣ държавни желѣзници и да сѣ пропѣтували поне 120.000 км., отъ които не повече отъ 20.000 км. съ пѣтнишки влакове;

„Свършилитѣ III класъ съ най-малко 4-годишна шлосерска и 3-годишна огнярска практика въ желѣзнопѣтнитѣ работилници и депа и да сѣ пропѣтували поне 70.000 км., отъ които не повече отъ 15.000 км. съ пѣтнишки влакове;

„Свършилитѣ III класъ съ 10-годишна огнярска служба по Българскитѣ държавни желѣзници и да сѣ пропѣтували поне 200.000 км., отъ които не повече отъ 40.000 км. съ пѣтнишки влакове. Тѣ аваксиратъ само до 3.000 л. годишна заплата.

„V. Завършено V-класно или съотвѣтно специално образование по желѣзнопѣтното дѣло съ прѣдварително III-класно образование.

„Контрольоритѣ, началницѣ въ влакове, кондукторитѣ, пикьоритѣ и ревизоритѣ на желѣзнитѣ конструкции.

„Забѣлѣжка I. При липса на кандидати за контролери, началници на влакове и кондуктори, могатъ да се назначаватъ такива съ IV-класно образование.

„Забѣлѣжка II. За кондуктори могатъ да се назначаватъ и спирачи съ III-класно образование, но да сѣ прослужили като спирачи най-малко до II разредъ включително и да иматъ добра атестация; тѣ се зачисляватъ въ най-долния кондукторски разредъ.

„Забѣлѣжка III. При липса на кандидати съ V-класно образование или съотвѣтно специално съ прѣдварително III-класно — за пикьори и ревизори по желѣзнитѣ кон-

струкции, допускатъ се: а) за пикьори — III-класно образование слѣдъ като е достигналъ I разредъ надзирателъ или, ако нѣма такъвъ, да е прослужилъ като надзирателъ най-малко 5 години; б) за ревизоръ на желѣзните конструкции — III-класно образование или съответно специално и най-малко 6-годишна шлосерска практика по службата на поддържането на мостовѣтѣ и пр.

„VI. Завършено V-класно образование.

„Дѣловодителитѣ, книговодителитѣ, архиваритѣ, регистраторитѣ, прѣсмѣтвачитѣ, платцитѣ, пристанищнитѣ касиери, провѣрителитѣ, икономитѣ, телеграфитѣ механици и помощницитѣ на горнитѣ длѣжностни лица, ако има такива.

„Забѣлѣжка I. За прѣсмѣтвачи и книговодители по прѣсмѣтане километража и икономията могатъ да се назначаватъ и лица съ III-класно образование, но съ достатъчна подготовка по сѣщата служба. Така сѣщо за архивари, регистратори и книговодители могатъ да се назначаватъ и писари, слѣдъ като сѣ прослужили като такива най-малко 6 години.

„Забѣлѣжка II. Повишението на архиваръ-регистра-торитѣ и помощницитѣ имъ отъ единъ разредъ въ другъ става всѣки двѣ години.

„VII. Съответно специално образование.

„Фелдшеритѣ и тѣхнитѣ помощници, технически кондуктори, пристанищнитѣ капитани и пристави.

„Забѣлѣжка. При липса на кандидати съ специално образование за технически кондуктори, допускатъ се и пикьори съ V-класно образование и съ най-малко 5-годишна шлосерска практика.

„VIII. Завършено III-класно образование.

„Писаритѣ, надзирателитѣ на импрегнациитѣ, маневриститѣ, старшитѣ моряци, литографичнитѣ, хелиографичнитѣ и тѣхнитѣ помощници, надзирателитѣ на чети, надзорницитѣ по телеграфа, часовникаритѣ, магазинеритѣ, сортировачитѣ и словослагателитѣ.

„Забѣлѣжка I. При липса на кандидати за маневристи, старши моряци, литографични, хелиографични и тѣхни помощници и надзорници по телеграфа могатъ да се назначаватъ лица съ II-класно образование, а специално за маневристи могатъ да се назначаватъ и стрѣлочници съ I-класно образование, но да сѣ прослужили най-малко до II разредъ включително като стрѣлочници и да иматъ добра служебна атестация; такива се зачисляватъ послѣдни въ разредъ за маневристи, заплатата на които е равна съ тая, която получаватъ като стрѣлочници.

„Забѣлѣжка II. При липса на кандидати съ III-класно образование за надзиратели на чети по поддържането допускатъ се и такива съ I-класно образование, но слѣдъ като сѣ прослужили 5 години като старши работници въ четитѣ по поддържането.

„IX. Завършено III-класно образование и нужната съответна шлосерска практика.

„Ревизоритѣ на подвижния материалъ, машиниститѣ по импрегнациитѣ, машиниститѣ на стабилнитѣ машини, електромониторитѣ, газопроизводителитѣ, водоснабдителитѣ и вагонопазачитѣ.

„Забѣлѣжка I. При липса на кандидати за ревизори на подвижния материалъ могатъ да се назначаватъ за такива съ II-класно образование и 3-годишна шлосерска практика или II-класно образование, 2-годишна шлосерска практика и 1 година да е пѣтувалъ като вагонопазачъ.

„Забѣлѣжка II. При липса на кандидати съ III-класно образование за вагонопазачи и водоснабдителитѣ могатъ да се назначаватъ кандидати съ завършено първоначално образование и 2-годишна шлосерска практика при желѣзнопътна работилница, обаче сѣщитѣ нѣматъ право да ставатъ ревизори.

„X. Завършено III-класно образование или огнярското училище при флота съ прѣдварителна шлосерска практика при желѣзнопътна работилница или депо или чисташка практика при депа.

„Локомотивни огняри.

„Забѣлѣжка. При липса на кандидати шлосери съ III-класно образование за локомотивни огняри могатъ да

бѣдатъ назначени локомотивни шлосери съ завършено първоначално образование и най-малко 2-годишна шлосерска практика въ желѣзнопътна работилница или депо или локомотивни чистачи съ завършено първоначално образование, но най-малко 2-годишна практика като локомотивен чистачъ и да сѣ пропѣтували всичкитѣ поне 20.000 км. като помощници огняри съ товарни влакове.

„XI. Първоначално образование.

„Локомотивнитѣ и вагоннитѣ чистачи, спирачитѣ, стрѣлочницитѣ, вратаритѣ, нощнитѣ подкладвачи, промивачитѣ, раздавачитѣ на материяли, раздавачитѣ на извѣстия, лампиститѣ, пазачитѣ въобще, водоплазачитѣ, разсилнитѣ, лаборантитѣ, кантонеритѣ, прѣносвачитѣ, метачитѣ, чистачитѣ и перачитѣ.

„Забѣлѣжка. При липса на кандидати за кантонери, чистачи, перачки, пазачи, въобще и прѣносвачи, могатъ да се приематъ такива, които да знаятъ да четатъ и пишатъ.

„§ 3. Отъ чл. 18 се образуватъ слѣднитѣ два члена:

„Чл. 17. Кандидати съ висше образование се назначаватъ или направо на съответствуващата на образователния имъ цензъ служба или на послѣдната ѣ степенъ, ако тя има различни такива, но въ нѣкой случай не на по-низка длѣжностъ отъ VI класъ.

„Чл. 18. Кандидатитѣ съ срдѣно специално или по-долно образование се назначаватъ на служба споредъ особнитѣ за всѣка служба наредби и правилници.

„§ 4. Прѣдъ чл. 73 се прибавя новъ чл. 72 bis, съ слѣдната редакция:

„Чл. 72 bis. Прѣзъ врѣме на работа вагонопазачитѣ, локомотивнитѣ и вагонни чистачи, нощнитѣ подкладвачи, промивачитѣ, въгленаритѣ и всички шлосери и общи работници, които изпълняватъ една отъ тѣя длѣжности, носятъ формени: сини блуза, панталони и фуражка, които държавата имъ дава безплатно“.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Има едно малко опущение въ закона. За локомотивнитѣ и вагоннитѣ чистачи трѣбва и формено обѣкло. Досега имъ го давахме, но въ закона нѣмаше прѣдвидено това и вземахме извънредни кредити. Тѣя сини блузи и панталони, които имъ даваме, ги мокрятъ като влизатъ въ казанитѣ да ги чистятъ и послѣ нѣма какво да обѣчватъ. Та затова може, тукъ на края да се каже, че локомотивнитѣ и вагонни чистачи, освѣнъ тази блуза и сини панталони отъ американъ, получаватъ и формено обѣкло. Тѣ сѣ много малко, а освѣнъ това за тѣхъ се иска само едни панталони и една куртка отъ български шаякъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата видинскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Ванко Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви отнема една малка частъ отъ врѣмето, за да направя нѣколко бѣлѣжки върху внесенния законопроектъ.

Г-да! Трѣбва да се констатира, че е една похвална работа на г. министъръ Франгя, дѣто иска да нареди така добръ службитѣ по желѣзницитѣ и да опрѣдѣли точно какви хора какви служби могатъ да заематъ. Но, ми се струва, че въ законопроекта има едно малко опущение, което опущение никакъ не е трудно да може сега да се впише или пъкъ когато законопроектътъ се приема на второ четене; защото, една частъ отъ желѣзничаритѣ се чувству-

ватъ малко онеправдани съ внесения законопроектъ. Думата ми е за онѣзи желѣзничари, които се командироваха въ странство, седатъ тамъ една-две години, изучаватъ желѣзничарското дѣло въ тия уредени европейски страни, като Швейцария, Германия и др., изучаватъ по единъ чуждестраненъ езикъ, доста необходимъ въ циркулацията и у насъ — защото и тукъ е необходимо единъ чуждестраненъ езикъ — завръщатъ се тукъ тия хора, като запазватъ своя класъ и често пѣти се изпращатъ, напр., като началници на станции въ нѣкои села или други много малки станции, за да използва тамъ чуждия езикъ. Въ всѣки случай искамъ да кажа, че въ внесения законопроектъ не се държи никаква смѣтка за тия хора. Г. министърътъ е прѣдвидѣлъ да се назначаватъ на много служби хора съ висше образование и имъ е опрѣдѣлилъ една доста добра заплата. Напр., ако единъ начинающъ юристъ започне своята работа по сѣдебното вѣдомство, ще получава заплата като стажантъ 100 л. мѣсечно, слѣдъ това, като суплеантъ — 200 л. и слѣдъ 3 години ще получава пълна заплата, тогавъ, когато, ако този юристъ постѣпи на работа по желѣзницитѣ, веднага го назначаватъ въ VI класъ и получава 200—300 л. мѣсечно. Нѣма да се обявя противъ тия заплати, защото не ми се виждатъ голѣми, но въ всѣки случай, като се дава наеднѣжъ подобно повишение на висшиститѣ и като се оставя безъ внимание курсътъ, прѣкаранъ отъ командированитѣ въ Европа желѣзничари, тия хора иматъ право да се чувствуватъ и се чувствуватъ онеправдани. Та смѣтамъ, че съ законопроекта, който е внесенъ сега, би трѣбвало да се регулира и положението на онѣзи желѣзничари, които сж прѣкарани по една година въ странство и, които, безспорно, и на теория, и на практика, иматъ повече познания, отколкото онѣзи, които не сж прѣкарани този курсъ, и които, и иначе, биха могли да бѣдатъ по-полезни и да изпълняватъ функции, които сега се възлагатъ на висшиститѣ. Най-послѣ, тѣ сж и повече прѣддани на своята работа, защото ако вземете човѣкъ, макаръ и съ висше образование, и го поставите да работи въ Главната дирекция, нѣма да ви работи съ сжщото умѣние и прѣданностъ, съ което работи другъ единъ съ срдѣно образование, но който е билъ повече врѣме желѣзничаръ, който е прѣкаралъ този курсъ въ странство, въ нѣкоя европейска държава, изучавалъ е всичкиѣ движения и т. н. Тѣй че, азъ смѣтамъ, че положението на тия хора би трѣбвало да се приравни съ положението на висшиститѣ, които се приематъ направо.

Второ едно онеправдание има за онѣзи желѣзничари, които сж свършили желѣзничарско училище, напр., въ Швейцария, а други въ Германия — доколкото знаа, въ Саксония има едно такова училище, а въ Швейцария три: въ Билъ (Biènné), въ Сентъ-Галенъ и, ако се не лъжа, въ кантона Цюрихъ — и които училища не могатъ да се приравнятъ съ онѣзи технически училища при нашата желѣзнопътна рота и при нашата флота, а стоятъ по-горѣ отъ тѣхъ и прѣдставляватъ нѣщо като срдѣни училища, на всѣки случай, даватъ една доста солидна подготовка. За тия хора, въ законопроекта не е казано нищо. Азъ смѣтамъ, че би трѣбвало, и добръ е, да се постави за тѣхъ едно по-горно стѣпало и да заематъ служби, каквито заематъ и тия съ срдѣно образование. За тѣхъ, казвамъ, нищо не е казано. Тѣ може да сж малко, но въ всѣки случай сж онеправдани. И понеже ние нѣмаме едно срдѣно желѣзничарско училище, каквито има въ много държави, може-би и други хора ще пожелаатъ да отидатъ въ тия училища и се върнатъ у насъ съ по-добра подготовка.

Та, ми се струва, че въ законопроекта би трѣбвало да се направятъ тия двѣ измѣнения, за командированитѣ и за онѣзи, които сж свършили желѣз-

ничарско училище въ Германия, или Швейцария, където има желѣзничарско училище.

Разбира се, желателно би било г. министърътъ да обмисли въпроса за създаване едно специално желѣзничарско училище и у насъ, защото сѣществующитѣ технически училища не сж такива. Ние имаме едно желѣзарско училище въ София, едно при желѣзнопътната дружина — значи за войници, за военни — имаме и при флота нѣкакво. Значи, желѣзничарско училище нѣмаме. Такива се отвориха напослѣтъкъ и въ Унгариия, и въ Ромѣния, и въ други страни, напр., Австрия, и навсѣкъдѣ. Слѣдователно, би трѣбвало да се обмисли въпросътъ за едно такова училище, и персоналитѣ за желѣзницитѣ да се вербува отъ тия училища. Тогавъ ще имаме хора прѣддани на работата си, специалисти, а нѣма да имаме, въ всѣки случай, хора охотници, хора пѣтници, които дохаждатъ, заематъ служба по желѣзницитѣ една-две години, макаръ и съ висше образование, и слѣдъ това напуштатъ. По такъвъ начинъ ще може да се създаде единъ стабиленъ персоналъ по желѣзницитѣ. Ще трѣбва, казвамъ, г. министърътъ да проучи и този въпросъ. Но засега, понеже нѣмаме у насъ такива училища, не ще е злѣ да се помисли и за онѣзи, които сж свършили подобни училища въ странство и които сж били командировани. Иначе, командировката сама по себе си нѣма смисълъ. Защото азъ знаа единъ желѣзничаръ, въ една гара въ Бѣленско, който бѣ командированъ въ Парижъ, и който, слѣдъ като стоя тамъ извѣстно врѣме да изучава службата, бѣ назначенъ пакъ тамъ, дѣто нѣма да бѣде полезенъ.

Съ тия добавки законопроектътъ дѣйствително ще изпълни своето прѣдназначение.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскитъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Цаневъ.

Х. Цаневъ: Г. г. народни прѣдставители! Проектъ, който е прѣдставенъ на нашето внимание днесъ, азъ мисля, е твърдѣ сериозенъ, защото той се касае за уреждането, за организирането службата на едно министерство у насъ, което е прѣдначено да услужва твърдѣ много на народа и на държавата въ всѣки единъ моментъ. Че това е тѣй, се вижда отъ самия законопроектъ. Самъ г. министърътъ на желѣзницитѣ вижда, че понеже Министерството на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ изпълнява и има да изпълнява една много важна функция, нужно е то да бѣде добръ организирано, службитѣ въ него да бѣдатъ добръ уредени, чиновническиятъ персоналъ да бѣде добръ подбранъ, защото, когато нѣма добръ подбранъ чиновнически персоналъ, сир., когато то не е добръ организирано, каквато и голѣма задача да има да рѣшава, или даже малка да бѣде тя, нѣма да може да я разрѣши. Важенъ е, слѣдователно, персоналитѣ, важна е организацията на учрѣдението. Г. министърътъ на желѣзницитѣ, чувствувайки това, е внесълъ настоящия законопроектъ, за да създаде една нова организация въ това министерство. Нова, казвамъ, заради туй, защото съ настоящия законопроектъ се измѣняватъ най-важнитѣ постановления въ сега сѣществующия законъ, касателно чиновническия персоналъ, именно чл. 16 и 17. Тѣ сж, които уреждатъ въ стария законъ този въпросъ, и тукъ тѣ се коренно измѣняватъ. Е добръ, щомъ стане едно такова коренно измѣнение, щомъ имаме работа съ единъ организационенъ законъ, намъ ще бѣде нужно спокойствие и достатъчно врѣме, за да можемъ да обмислимъ въпроса отъ всѣка една страна, та като го рѣшимъ еднѣжъ, да не става нужда въ слѣдующата сесия, или подиръ 2—3 години пакъ да се прави

ново измѣнение. Че дѣйствително съ този законопроектъ не се постига напълно цѣльта, става явно отъ бѣлѣжките, които направи г. Ванко Георгиевъ и които синца трѣбва да признаемъ за справедливи. Значи, направено е опущение, и не можеше да се не направи такова при днешните условия, при които ние сме поставени да работимъ. Ние се намираме при едни условия на тревога и не можемъ съ всичкото си внимание и съ нужното спокойствие да се отдадемъ на една такава организационна работа. Ето защо азъ мисля, че по-добъръ ще бѣде, г. министърътъ на желѣзницитѣ да се съгласи, щото законопроектътъ да се остави за едно послѣпно врѣме, за едни по-други условия, за единъ по-спокоенъ моментъ, когато ще можемъ да изучимъ въпроса по-всестранно и да се произнесемъ, тъй да се каже, за едно по-дълго врѣме, защото днесъ, каквото и да направимъ, пакъ ще куца. Напр., азъ, ако би било възможно днесъ да се изнасятъ факти, бихъ изнесълъ такива, които, напълно съмъ убѣденъ, г. министърътъ на желѣзницитѣ не знае. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта той казва, че нѣмало хора съ такъвъ цензъ, какъвто се изисква по сегашния законъ, за да се набави персоналъ. Той казва туй въ мотивитѣ за това, защото е убѣденъ въ него, защото той, очевидно, не знае, че има хора съ цензъ, даже по-голямъ отъ предвидения въ закона, на които, обаче, не е дадена съответната служба въ министерството, а сж върнати. Азъ зная такива хора: зная кога сж подали заявленията си, зная кога тѣзи послѣднитѣ сж били регистрирани, зная и кога сж имъ били повърнати. Напр., въ закона е казано, че цензътъ за спирачъ е основно образование. Е добъръ, азъ зная хора — може да имъ посоча имената, ако е нужно — съ III-класно и IV-класно образование, които сж подавали заявления за спирачи и които сж били върнани по нѣмане мѣсто, а нѣкъдѣ, по неостоваряне на ценза. Това г. министърътъ на желѣзницитѣ не го знае.

Министъръ А. Франгя: Зная го.

Х. Цаневъ: Ето защо нужно е, казвамъ, врѣме, за да изучимъ този въпросъ, да се посвѣтимъ синца въ работата, за да убѣдимъ и г. министра на желѣзницитѣ — азъ мисля тогазъ ще можемъ да го убѣдимъ — че едва-ли ще е нужно да се намалява цензътъ на хората, които ще има да изпълняватъ една такава голѣма задача у насъ, една такава сложна работа, каквато е тази по желѣзничарското дѣло.

Та ще моля още единъ пътъ г. министра да се съгласи да оставимъ този въпросъ за едно по-послѣпно, по-спокойно врѣме и тогазъ да се произнесемъ по него.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Менѣ ми се струва, че Министерството на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ е било принудено отъ необходимостта да внесе този законъ, и ще ми бѣде много приятно, ако г. министърътъ, като измѣнява рѣсептивнитѣ чл. чл. 16 и 17 на сега сжществующия законъ за експлоатацията на българскитѣ държавни желѣзници, занаярѣдъ точно съблюдава постановленията на закона, който той иска да създаде сега, т. е. на никоя длъжностъ прѣдвидена въ закона, да не се назначаватъ хора съ по-малко образование отъ това, прѣдвидено въ самия законъ. И убѣденъ съмъ, че именно поради това желание да се назначаватъ на съответнитѣ длъжности само хора съ прѣдвиденото образование, г. министърътъ на желѣзницитѣ иска да измѣни закона, за да не ставатъ закононарушения при необхо-

димостта, която днесъ създава увеличението числото на километритѣ на желѣзницитѣ, за по-голямъ персоналъ. Туй щото, по принципъ азъ съмъ съгласенъ съ г. министра, че това е една врѣменна наредба, която се прави, както правихме такива врѣменни наредби и по отношение на нашия сѣдийски персоналъ. Знаете, че по-рано, понеже нѣмахме достатъчно число подготвенъ сѣдийски персоналъ, рѣшихме да се назначаватъ за сѣдии и хора безъ съответното юридическо образование дотогава, докогато се създаде необходимото число хора съ образование. Но и азъ съмъ съгласенъ съ прѣждеговорившия, че намалението ценза на служителитѣ по държавнитѣ желѣзници е една мѣрка, която трѣбва да считаме, че е крайно врѣменна. Тя е една мѣрка диктувана за момента отъ необходимостта, както казахъ отдевъ. И заради туй трѣбва да се взематъ всички мѣрки, щото намалението на този цензъ да не прѣдизвика наводнение на хора въ желѣзнопътната администрация абсолютно неподготвени, за да не бждемъ свидѣтели на катастрофи, каквито, безспорно, сжществуватъ въ всички държави, но има ги и у насъ въ България — макаръ и рѣдко, но сѣ пакъ ги има, трѣбва да го кажа. Ето, прѣди нѣколко дена пакъ стана една ужасна катастрофа. Всички бѣхме възхитени, че прѣзъ врѣме на мобилизационния периодъ, както и прѣзъ врѣме на войната, катастрофи не се случиха, и това трѣбва да подчертаемъ като заслуга на нашия желѣзнопътенъ персоналъ. Но пакъ стана една катастрофа, и по моитѣ свѣдѣния тя се е дължала пакъ на неопитността и на невниманието, ако щете, на нѣкои отъ служащитѣ по тѣзи мѣста. Така, напр., казва се, че тази катастрофа се дължи изключително на невниманието на стрѣлочника. И вѣроятно г. министърътъ ще има случай единъ денъ да ни обясни какъ е станала тази ужасна катастрофа.

Слѣдователно, ако желѣзнопътното дѣло иска хора съ солидно образование и взети не съвършено отъ долния слой на обществото, защото тѣмъ е повѣренъ животътъ на нашитѣ граждани, азъ се присѣдинявамъ къмъ г. Ванка Георгиевъ, че врѣме е вече и у насъ да се създаде училище, което да подготвяла специално този персоналъ, а особено това се налага за по-низшия персоналъ. Нашитѣ машинисти и началници влакове, можемъ да кажемъ, сж хора горѣ-долу съ опитностъ и познания. Но по-долниятъ персоналъ, на който сега още повече намаляваме ценза, ще трѣбва да го признаемъ, е много неподготвенъ. И 90% отъ катастрофитѣ се дължатъ именно на по-низшия персоналъ, като стрѣлочници, маневристи, вагонопазители и пр. Така щото, ще бѣде добъръ, ако тази школа, която сега сжествува у насъ при желѣзнопътната дружина, се разшири и цензътъ се увеличи, и това ще стане не както е било досега. Досега тази школа сжествува възъ основа на единъ правилникъ, и, въобще, тази работа не е достатъчно наредена. Ще бѣде добъръ, макаръ и не въ този законъ, но въ едно ближайше врѣме, да бждемъ сезирани съ единъ специаленъ законъ за уреждане на едно училище, което дѣйствително да подготвя нашитѣ бѣдѣщи служители по желѣзопътнитѣ линии.

Това, което ми прави впечатление въ законопроекта е, че има прѣдвидени нѣкои работи — напр., въ л. 1 на § 2 се казва, че се иска 15-годишна служба, за да може нѣкой да заеме нѣкой юридическа длъжностъ. Така е поне заглавието. Добъръ ще бѣде това да се обясни малко по-добъръ, защото азъ виждамъ по-нататѣкъ, въ послѣдующия членъ, една несъобразностъ, ако мога тъй да кажа, между това, което постановява чл. 17 и това, което постановява чл. 18, напр. Казва се, че кандидатитѣ съ висше образование ще се назначаватъ направо на длъжностъ не по-ниска отъ VI класъ, а останалитѣ — съобразно

съ съответните правилници. Отидете ли да напуснете пътя, който ви посочва законът, и да допълните закона съ правилници, това е много опасно. Затуй добър ще бъде, когато комисията се занимае съ този въпрос, всичко подробно да се обясни въ законопроекта. Съ правилникът могат да се поясняват нѣкои работи, но да се допълва законът и особено за класовѣ и за назначенията, това е най-опасната работа, защото правилникът ще се изработи, както обикновено става, отъ администрацията, а министърът само ще го подпише. Това сѣ работи, които могат да се измѣняватъ всѣки денъ. Министърът може да напише правилникъ днесъ, утрѣ може да го отмени съ свое едно разпореждане; даже и височайше да е утвърденъ правилникътъ, пакъ може да бъде отмененъ много по-лесно, отколкото единъ законъ. Затуй азъ бихъ молилъ г. министра на желѣзниците да се уясни добръ този чл. 18 — назначението да не става съобразно съ нѣкакви си правилници, защото тамъ сѣ източниците на всички несправедливости и на всички нареkania, които често пъти прѣдизвикватъ неприятностъ въ персонала.

Много интересенъ е другъ единъ въпросъ, който г. Ванко Георгиевъ повдигна, именно въпросътъ за тѣхъ нареченитѣ висисти. Този въпросъ сѣ се опитали да разрѣшатъ въ закона за почитѣ и телеграфитѣ. Ако се не лъжа, тамъ има единъ членъ — 119 — не помня добръ цифрата, но мисля, че е 119 — споредъ който се даватъ известни права на хората, които сѣ били делегирани отъ министерството на практика въ нѣкои отъ западноевропейскитѣ специални училища. Правъ е г. Ванко Георгиевъ, че всички ония хора, които ще получатъ едно специално висше, така да се каже, образование, трѣбва да иматъ известенъ авансъ. Това е, безспорно, справедливо. Но бързамъ да се присъединя и азъ къмъ него, че това трѣбва да се разрѣши въ законопроекта, защото съ оня законъ и съответния правилникъ станаха голѣми неприятности. Въ Дирекцията на почитѣ и телеграфитѣ имаше между висистите и невисистите голѣми взаимни неприятности, за да не кажа, антагонизмъ. Та добръ ще бъде този въпросъ да се уреди по-добръ въ закона и да се отнеме всѣкаква възможностъ за бѣдѣщи недоразумѣния, които могат да се случатъ между хората съ висше и безъ висше образование.

При тѣзи нѣколко бѣлѣжки, които искахъ да направя, азъ заяввамъ, че съмъ напълно съгласенъ да приемемъ по принципъ законопроекта, но, въ всѣки случай, съ една молба къмъ г. министра на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ и къмъ народното прѣдставителство — да се изчерпятъ въ новия законъ всичкитѣ условия за назначаването на служба.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ.

Министъръ А. Франгя: Г-да! Азъ не внасямъ единъ законопроектъ, за да уреждамъ една нова организация. Азъ поискахъ само да систематизирамъ това, което е указано въ чл. чл. 16 и 17. Ще рече, онова, което се каза тукъ, че този законопроектъ билъ много важенъ, че съ него щѣло да се уреди нѣкакъ си една нова организация и че времето било късо за обсъждането на такава една сложна работа, не е вѣрно, защото ако прочетете чл. чл. 16 и 17, вие нѣма да видите друго, освѣнъ това, което е наредено въ този законопроектъ и сгруппирано въ едно по една система. Досега можеха да ставатъ разни погрѣшки, нѣкой път нередовности и, ако искате, даже недобри работи. Както е систематизиранъ сега

законопроектътъ, мисля, че ще се избѣгнатъ всичкитѣ тѣзи недостатѣци.

Относително забѣлѣжката на г. Ванка Георгиевъ, че имало нѣкои несправдани, имамъ честъ да кажа, че такива имаме само двама; може да бъдатъ трима. За трима души да правимъ законъ, това ще бъде голѣмъ разкошъ. Но въ всѣки случай, както каза и уважаемиятъ г. Такевъ, има единъ членъ въ закона за почитѣ и телеграфитѣ, споредъ който на ония, които ще отидатъ да се специализиратъ въ Европа по такава една работа, имъ се дава единъ класъ повишение, щомъ се върнатъ и прѣдставятъ дипломъ: ако сѣ били, напр., въ VI класъ, ще имъ се даде V, ако сѣ били въ V, ще имъ се даде IV и т. н. — едно повишение. Но този въпросъ ще се изучи въ комисията и, ако се намѣри срѣдство да се удовлетвори тѣзи хора, които ще се върнатъ отъ Европа, слѣдъ като сѣ се специализирали, не съмъ противъ да ги удовлетвори. Ние сега имаме нужда отъ хора, които да знаятъ нѣкой чуждъ езикъ. Въ голѣмитѣ станции, напр., не ще бъде добръ да имаме чиновници, които знаятъ само български езикъ, защото тамъ идатъ и англичани, и французи, и нѣмци; добръ ще бъде да имаме тамъ за чиновници хора, които знаятъ единъ чуждъ езикъ, за да могатъ да услужаватъ на чужденцитѣ, когато пътуватъ. Ето защо ще бъде много хубаво, ако ние въ комисията можемъ да намѣримъ срѣдство да удовлетвориимъ таквито чиновници. И азъ съмъ на това мнѣние.

Относително казаното за желѣзничарското училище, имамъ честъ да ви заявя, че ние сме мислили това още миналата година. Наистина тия, които излизатъ отъ желѣзнопътната дружина сѣ много добри, но това не е достатъчно. Трѣбваше да направимъ нѣщо повече, но нѣмахме време. Добръ е да вземемъ тѣзи хора, които излизатъ отъ желѣзничарската дружина, на практика, даже като военни, за да видятъ какъ трѣбва да се работи по желѣзницитѣ. Защото не е лесно и достатъчно за единъ човѣкъ да знае само топографията и сигнализацията, за да бъде спирачъ. Не, спирачътъ, като вземе спирката въ рѣцѣтъ си, трѣбва да знае иждѣ има наагорнище и иждѣ има наадолнище, какви сѣ сигналитѣ и пр. Често пъти ми се казва: „Назначете единъ спирачъ. Какъ мога да го назнача току-тъй? Ние нѣмаме желѣзничарско училище. А този спирачъ трѣбва да знае топографията, трѣбва да знае профила на линията, трѣбва да знае дѣ има наагорнище, дѣ има наадолнище, трѣбва да знае какво да направи, когато машината свири и дава разни сигнали. Та азъ мисля така да постѣпвамъ занапрѣдъ съ ония, които излизатъ изъ желѣзнопътната дружина, защото най-добро училище за желѣзничаритѣ е практиката въ самитѣ желѣзници. Ози, който се пече на фурната като огняръ, и ози, който държи спирачката, е много по-полезенъ за работата, отколкото оня, който е свършилъ желѣзничарско училище. Безъ практика, и хиляда желѣзничарски училища да създадете, тѣ нѣма да струватъ нищо.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателъ Г. Згуревъ)

По отношение на това, което се каза, че имало голѣмъ напливъ отъ спирачи, имамъ да кажа слѣдующето. Не е достатъчно този, който иска да стане спирачъ, да има трикласно или четвъртокласно образование; той трѣбва, прѣди всичко, да бъде силенъ човѣкъ. И едно отъ условията, за да приемемъ нѣкого на служба, е да прѣдстави удостоверение отъ лѣкарь, че той е здравъ: и зрѣнието му да е здраво, и слухътъ му да е здравъ, и тѣлесно да е здравъ. Защото спирачитѣ сѣ изложени и на дъждъ, и на снѣгъ, и на калъ, и на студъ. Най-голѣмитѣ жертви се даватъ почти отъ спирачитѣ. Та не стига нѣкой да е свършилъ V класъ и да знае граматика, за да го назначимъ спирачъ; той трѣбва да бъде осо-

бено здравъ, за да може да издържа тежката работа. И отсега нататък азъ имамъ намѣренне да взимамъ за спирачи само здрави хора, селяни. И когато войниците, тѣзи хиляди момци, се върнатъ отъ бойното поле, азъ само на тѣхъ ще дамъ свободнитѣ длѣжности за спирачи, защото тѣ сж здрави и лесно ще могатъ да научатъ тая служба. По този начинъ мисля, ще се нареди тая работа, като съединимъ теорията съ практиката. Ще пратимъ нашитѣ чиновници да прѣподаватъ на ученицитѣ въ желѣзнопѣтната дружина и послѣ да ги вземемъ на практика да чиракуватъ; помъ излѣзатъ отъ военната служба, да ги направимъ изеднитѣ спирачи. Ето по такъвъ начинъ, мисля, да го наредимъ, защото сега да правимъ желѣзничарско училище — азъ мисля — не можемъ. По-нататък, като придобиемъ 800—900 км. нови желѣзници, може-би да се окаже по-голъма нужда отъ персоналъ и тогава ще се внесе единъ законъ да се уреди едно желѣзничарско училище, както има и въ други страни.

По отношение на това, което каза г. Такевъ. Истина е, че трѣбва непремѣнно да наредимъ въ комисията по такъвъ начинъ закона, щото да имаме подготвени хора и да нѣмаме катастрофи. Ако има, обаче, държава, която може да се похвали, че е нѣмала катастрофи, при туй усилено движение, при тази мобилизация, която стана въ 5½—6 дена, това е България. То се знае, че катастрофи ставатъ и въ Англия, и въ Германия, и въ Австро-Унгария, и много повече, отколкото у насъ, но, на всѣки случай, нашитѣ хора ли сж способни, единъ български Господъ ли има, ние имаме много малко катастрофи. Сега имаме една голѣма катастрофа, която стана наскоро, но трѣбва да се отладе на мѣстото, и може-бити и на други нѣкои обстоятелства. Ако ме запитате, азъ ще ви кажа, че сж наговарени съдебнитѣ власти да издирятъ коя е била причината и да опрѣдѣлятъ отговорноститѣ. На всѣки случай, ще повторя, че държавата, която има най-малко катастрофи, е България и то съ не дотамъ пригетвенъ персоналъ, съ една само линия, съ малко гаражи и съ такова едно страшно движение при оскъденъ подвиженъ материалъ. Недѣйте забравя, г-да, че днесъ-завднесъ, когато прѣнасяме болнитѣ, робитѣ, сѣрбитѣ и храна имаме, като върху табла 1.800 вагони въ игра върху една линия съ малко гаражи. Туй го нѣма никѣдъ. Та ние вършимъ една екстра-американска служба, и при всичко това Господъ ни пази отъ катастрофи, ако не е тая послѣдната, за която г. Такевъ има добрината да каже. Катастрофи сме нѣмали. И тѣй, откъдѣ произхожда това? Отъ голѣмото внимание на нашия персоналъ, отъ голѣмия трудъ, който си даватъ желѣзничаритѣ да могатъ да прѣодолятъ всички мъчности. Въ врѣме на мобилизацията ние издадохме окръжно и разпоредихме тѣй: треноветѣ, прѣди да влизатъ въ стрѣлките, да вървятъ съ една скоростъ отъ 5 клм.; казахме, че и по-хубаво е повече вагони да се прѣкачатъ, но съ по-малка скоростъ да се движатъ влаковетѣ, това, което се печели отъ тежестъ, да се губи въ бързина. По този начинъ, ако изгубимъ два часа, да имаме единъ голѣмъ тренъ, колкото два, и да можемъ да се отървемъ отъ катастрофи. Та, въ кратецъ — не искамъ да губимъ врѣме — всички обяснения, които ще ми искате, готовъ съмъ да ги дамъ въ комисията, но ще ви моля да систематизирате тази работа.

Каазватъ ми, че имаме напливъ отъ хора. Ние имаме нужда отъ 2.000 чиновници за новитѣ 900 клм. желѣзници, които ще имаме отгатакъ, а азъ нѣмамъ хора. 40% отъ монитѣ чиновници сж отгатакъ и се намѣрватъ въ едно крайно отчаяно положение. Напр., имамъ чиновникъ съ 100 л., даватъ му се ¾ отъ заплатата, т. е. 66 л.; има тукъ жена и дѣца. Чиновникътъ е отишълъ тамъ, станалъ е като вѣйка, нѣма какво да яде, нѣма пари да се обрѣсне и проси.

Какво да прави? Съ 66 л. и тамъ, и тукъ може ли да се живѣе? При всичко туй тѣзи желѣзничари пакъ работятъ и правятъ чудеса.

Та азъ моля този законопроектъ да се приеме по принципъ и въ комисията съмъ готовъ да дамъ всички обяснения. Бждете увѣрени, че ще направите едно добро, като систематизирате организацията, която съществува. Азъ не бутамъ никакъ организацията, защото съмъ отъ ония, които казватъ: блажени сж странитѣ, които иматъ най-малко закони, не съмъ отъ ония, които искатъ да правятъ закони, но да се тури редъ. Трѣбваше една система и тази система наредихъ въ този законопроектъ. Критикувайте го, азъ ви давамъ проектъ, вие ще направите законъ, направете го, но бждете сигурни, че съ туй, което ще направите, ще направите едно добро за желѣзницитѣ. (Ржкоплѣскане отъ болшинството)

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Тѣй като никой не иска думата, обявявамъ дебатитѣ за прѣкратени.

Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за експлоатацията на Българскитѣ държавни желѣзници и пристанища, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — разглеждане прѣдложението за изплащане добавъчното възнаграждение 5% на чиновницитѣ и служащитѣ по вѣдомството на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ за прослужени непрѣкъснато петъ години въ единъ и сѣщи класъ или разредъ, а за безкласнитѣ и безразреднитѣ въ една и сѣща длѣжностъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Министъръ А. Франгя: Азъ ще искамъ това прѣдложение да остане за по-подиръ, защото имамъ да поправа още нѣкои работи.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има прѣдложение отъ г. министра на желѣзницитѣ това прѣдложение отъ дневния редъ да остане за по-послѣ.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се прѣреди дневниятъ редъ по тая точка, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка на дневния редъ — разглеждане прѣдложението за одобрение VII-то, I-то и III-то постановления на Министерския съвѣтъ отъ 25 октомврий, 5 ноемврий 1912 г. и 10 мартъ 1913 г., протоколи № № 158, 170 и 63, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за храна на санитарния персоналъ.

Моля г. секретаря да прочете прѣдложението.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ прѣдложението за одобрение VII-то, I-то и III-то постановления на Министерския съвѣтъ отъ 25 октомврий, 5 ноемврий 1912 г. и 10 мартъ 1913 г., протоколи № № 158, 170 и 63, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за храна на санитарния персоналъ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Съ обявяването на войната много чуждестранни лѣкарски мисии на дружествата „Червенъ кръстъ“ и отъ други частни дружества се притекоха на помощъ на българскитѣ ранени и болни войници. Дадената отъ тѣзи мисии и дружества помощъ, трѣбва

да се отбѣлѣжи съ признателностъ къмъ тѣхъ, се оказа на време и мѣсто твърдѣ дѣйствителна. На членовѣтъ на чуждестраннитѣ мисии, както и на членовѣтъ на доброволната санитарна служба (самарянки, санитарки и санитарии) не се плащатъ никакви парични възнаграждения. Прѣдъ видъ на това и въ интереса на самата работа и служба, Министерскиятъ свѣтъ съ постановленията си отъ 25 октомврий, 5 ноемврий 1912 г. и 10 мартъ 1913 г. одобри: всички членове на чуждестраннитѣ лѣкарски мисии, членовѣтъ отъ доброволната санитарна служба (самарянки, санитарки и санитарии), както и милосерднитѣ сестри и студенти-медици да се хранятъ на държавна смѣтка, като за тази цѣль се отпущатъ на началницѣтъ на болничнитѣ заведения, дѣто служатъ горнитѣ лица, парични оклади въ размѣри, опрѣдѣлени въ настоящето предложение.

„Като вѣрвамъ, че почитаемото народно прѣдставителство признава взетитѣ мѣрки отъ правителството за справедливи, имамъ честь да му прѣдставя настоящето предложение за одобрение.

„София, мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Т. Теодоровъ.

„Прѣдложение

за одобрение VII-то, I-то и III-то постановления на Министерския свѣтъ отъ 25 октомврий, 5 ноемврий 1912 г. и 10 мартъ 1913 г., протоколи № № 158, 170 и 63, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за храна на санитарния персоналъ.

„Чл. 1. Членовѣтъ на иностраннитѣ мисии и на дружествата „Червенъ кръстъ“, прѣзъ врѣмето, когато работятъ въ държавнитѣ болнични заведения се хранятъ на държавна смѣтка; за тая цѣль се отпущатъ въ рапореджане на началницѣтъ на тия болнични заведения дневни парични оклади въ размѣри:

„а) за всички лѣкари и надзирателки на сестритѣ милосердни и други подобни по 6 л.;

„б) за всички милосердни сестри, аптекари и други подобни по 4 л., и

„в) за останалия низши персоналъ по 2 л.

„Зачисляването имъ на храна и отчисляването имъ отъ такава става съ заповѣдъ по болничното заведение.

„Чл. 2. Милосерднитѣ сестри, студентитѣ-медици и членовѣтъ отъ доброволната санитарна служба (самарянки, санитарки и санитарии), прѣзъ всичкото време, когато работятъ въ държавнитѣ болници, въ които се лѣкуватъ болни и ранени войници, се хранятъ на държавна смѣтка; за тая цѣль се отпущатъ въ разпореджането на началника на сжщата болница за всѣки единъ отъ тѣхъ париченъ окладъ въ размѣръ по 1-80 л. на день.

„Зачисляването имъ на храна и отчисляването имъ отъ такава става съ заповѣдъ на болницата, като се има прѣдъ видъ щатѣтъ на тоя персоналъ, прѣдварително одобренъ за всѣка болница отъ министра на войната.

„Чл. 3. Оправдаването на разхода става съ дневникъ, съставляванъ споредъ заповѣдитѣ по болничнитѣ заведения.

„Разницата между дѣйствително произведенія разходъ и полагаемата се сума съставлява икономия, отъ която може да се харчи за подобрене трапезнитѣ принадлежности за храненето на тия лица и окончателниятъ остатѣкъ отъ тая икономия се внася въ дружеството „Червенъ кръстъ“.

„Чл. 4. Когато лѣкаритѣ и студентитѣ-медици, служащи въ болницѣтъ, бѣдатъ командировани за нѣкаква служба вънъ отъ болницѣтъ, като напр.: за изпълнение служба по съпровождане болни и ранени войници отъ гаритѣ до градоветѣ и обратно или пъкъ за дезинфекциране и въобще за вземане мѣрки противъ инфекциозни болести, прѣзъ днитѣ, въ които тѣ по тия причини отсъствуватъ отъ болницѣтъ и нѣматъ възможностъ да се хранятъ въ тѣхъ, да имъ се даватъ на рѣцѣ установенитѣ за храната имъ оклади за лѣкаритѣ по 6 л., а за студентитѣ по 1-80 л. на день.

„Чл. 5. Разходѣтъ за храненето на тия лица се отнася за смѣтка на кредита, който се отпуща на Министерството на войната за водене на войната.“

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ да се одобрятъ VII-то, I-то и III-то постановления на Министерския свѣтъ отъ 25 октомврий, 5 ноемврий 1912 г. и 10 мартъ 1913 г., протоколи № № 158, 170 и 63, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за храна на санитарния персоналъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ — разглеждане прѣдложението за одобрение VIII-то и II-то постановления на Министерския свѣтъ отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий 1913 г., протоколи № № 158 и 32, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за издържане военноплененитѣ.

Моля г. секретаря да прочете прѣдложението.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ прѣдложението за одобрение VIII-то* и II-то постановления на Министерския свѣтъ отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий 1913 г., протоколи № № 158 и 32, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за издържане военноплененитѣ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Понеже въ никое отъ сжществуващитѣ положения не бѣ опрѣдѣленъ окладъ за издържане военноплененитѣ, Министерскиятъ свѣтъ съ постановленията си отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий 1913 г., на основание осветенитѣ международни обичаи, опрѣдѣли тия оклади за плѣненитѣ офицери, ходжи и интендантѣ, а за войницѣтъ плѣнници одобри да се издържатъ на общо основание, както и бѣлгарскитѣ войници.

„Като прѣдставямъ настоящето предложение на г. г. народнитѣ прѣдставители, имамъ честь да ги помоля да го разгледатъ и одобрятъ.

„София, мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Т. Теодоровъ.

„Прѣдложение

за одобрение VIII-то и II-то постановления на Министерския свѣтъ отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий 1913 г., протоколи № № 158 и 32, за опрѣдѣляне паричнитѣ оклади за издържане военноплененитѣ.

„Чл. 1. Военнитѣ плѣнници се съдържатъ въ държавни или състоящи се въ разпореджане на държавата помѣщения и се издържатъ (хранятъ и обличатъ) на държавна смѣтка.

„Забѣлѣжка. Офицеритѣ военни плѣнници се съдържатъ отдѣлно отъ долнитѣ чинове въ реквизиранѣ за смѣтка на държавата хотели или частни жилища.

„Чл. 2. Долните чиновци от военните пълници се хранят на общо основание, както своите войници.

„За храна на офицерите военни пълници се отпускат и раздават на рѣцѣ на денъ по 15 л. на генералите, по 8 л. на шабѣ офицерите и по 5 л. на оберѣ офицерите, интендантите и ходжите.

„Забѣлѣжка. За прѣзъ врѣмето, което офицерите военни пълници се намиратъ на лѣчение въ държавните и обществени болници, пари за храна тѣ не получаватъ, а се хранятъ въ болниците на общо основание.

„Чл. 3. За дребни разноси се отпускатъ и раздаватъ на рѣцѣ на офицерите военни пълници дневни пари въ размѣръ по 5 л. на генералите, по 3 л. на шабѣ офицерите и по 2 л. на оберѣ офицерите, интендантите и ходжите.

„Чл. 4. Отпуснатите и раздадени на рѣцѣ на офицерите военни пълници пари за храна и дневни пари за дребни разноси се оправдаватъ съ тѣхни разписки.

„Чл. 5. Облѣкло на офицерите и долните чиновци военни пълници се дава споредъ нуждата отъ складовете на войсковите части срѣщу разписки отъ получателите.

„Чл. 6. Нужните за издържането на военните пълници суми се отнасятъ за смѣтка на кредитите, които сѣ отпуснати на Министерството на войната за разходи по войната“.

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата хасковскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Никола Радевъ.

Д-ръ Н. Радевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ направеното прѣдложение, ми се струва, трѣбва да станатъ нѣкои измѣнения. По силата на конвенцията, която България е подписала и ратифицирала още прѣди шестъ години, държавата е поела международенъ ангажментъ, въ случай на война военнопленните да бѣдатъ третираны на особени начала. Тѣй, както е направено прѣдложението, може-би, ще бѣде малка разликата между него и конвенцията, но, прѣдъ видъ на това, че ние трѣбва да изпълнимъ тая конвенция, толкозъ повече, че тя е утвърдена и ратифицирана отъ насъ отъ петъ години насамъ, азъ намѣрвамъ, че трѣбва да станатъ нѣкои измѣнения въ това прѣдложение, като ще моля да мине на второ четене, за да може да се тури въ съгласие съ конвенцията. Така напр., въ втората хаска конвенция отъ 1907 г. има единъ особенъ анексъ, допълнение правилникъ къмъ така наречената „Конвенция касателно законите и обичаите на сухопътната война“. Въ този анексъ има специална глава втора за военнопленните и въ нея има чл. 7, който изрично казва: (Чете)

„Правителството, въ властта на което се намиратъ военните пълници, е длъжно да ги поддържа.

„Въ отсъствие на едно специално споразумѣние между воюющите, военните пълници ще бѣдатъ третираны за храната, спането и облѣклото на сѣщото основание, както войниците на правителството, които сѣ ги заловили“. — Тукъ се говори общо за войниците и офицерите, а по-нататкъ чл. 17, досѣжно пълнените офицери казва: (Чете)

„Офицерите пълници ще получаватъ заплатата на каквато иматъ право офицерите отъ сѣщия чинъ на страната, въ която сѣ задържани, съ задължение да бѣде повърната сумата отъ тѣхното правителство“.

Тѣй щото офицерите и войниците трѣбва да бѣдатъ третираны, както нашите офицери и войници. Специално за офицерите, както е опрѣдѣлено у

насъ да имъ се даватъ особени дневни пари за храна и други за джобъ-харачлъкъ, туй нѣщо е изключено отъ конвенцията, понеже офицерите, макаръ и пълници, трѣбва да бѣдатъ третираны съ достоинство, защото и тѣ сѣ изпълнили своя дългъ. Чл. 17 на сѣщата конвенция за офицерите изрично прѣдвѣжда какъ да се третиратъ. Следователно, заплатата, която ще дадемъ на офицерите по силата на този чл. 17 отъ конвенцията, ще я платимъ за смѣтка на турското правителство. Малка или голѣма, тя не ни докосва. Ние имъ даваме тази заплата, и отъ тѣзи пари, които имъ даваме отъ деня на тѣхното пълняване, ще трѣбва да се образува единъ фондъ, отъ който ще имъ платимъ храната и хотела, а остатъкътъ е собственостъ на офицерите. За войниците споредъ тая конвенция има друго начало. Като имъ дадемъ храна и жилище, ако държавата ги изпраща на работа и получаватъ заплатата споредъ тѣхната работа, тая заплата е тѣхна собственостъ. Така е по тази конвенция и така трѣбва да бѣде. Ето защо, прѣдъ видъ на туй, че това положение не е съобразно съ тази конвенция, и понеже тя е задължителна за насъ, азъ мисля, че ще бѣде по-цѣлѣсъобразно, ако направимъ така, щото туй прѣдложение, въ тази форма, да мине на три четения, за да можемъ въ комисията да го туримъ въ съотношение съ разпорѣжденията, съ текста и смисъла на самата конвенция. Съ туй ще изпълнимъ едно международно задължение, което сме обѣщали да изпълнимъ, а заедно съ това нѣма да лишимъ онѣзи, които иматъ право да получаватъ извѣстна заплата, като се знае, че всичко, което се дава, е за смѣтка на държавата, на която принадлежатъ пълнените офицери и войници.

Това е, което имамъ да кажа, и мисля, че г. министърътъ ще се съгласи съ мене.

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Когато прочетохъ и азъ законопроекта, направилъ ми дѣйствително впечатление, че той не е съобразенъ съ подписаната отъ насъ хаска конвенция за третиране на военнопленните. Истина е, че ние пишемъ единъ законъ, съ който по-малко ще задължимъ турската казна и, може-би, турското правителство да ни бѣде благодарно за това, защото ние отъ джоба си нищо нѣма да платимъ, но когато ние сме се задължили съ единъ международенъ договоръ, длъжни сме да съобразяваме нашите закони съ тѣзи наши международни задължения, защото не ще бѣде много прѣпоръчително въ очите на този свѣтъ, прѣдъ който сме се ангажирали, да пишемъ специални закони въ България, съ които да отменяваме нашите международни задължения. Ето защо, прѣдложението на г. Радева е съвършено умѣстно и той добръ направи, че повдигна въпроса — и азъ смѣтахъ да го повдигна — и ми се струва, че г. министърътъ на финансите нѣма нищо особено да загуби, ако ние, дѣйствително, измѣнимъ прѣдложението, колкото се касае до цифрите, които се получаватъ отъ пълнените офицери, за да бѣдатъ съобразни съ цифрите, които получаватъ офицерите отъ съответните длъжности и чиновци на армията, отъ която тѣ сѣ пълнени.

Въ закона е казано, че ще се отнесатъ къмъ кредита — това се касае за насъ, засега ще се харчи отъ кредита — гласуванъ отъ камарата за военни цѣли, за войната, но, безспорно, тамъ ще има една забѣлѣжка, че тази изхарчена сума ще се изиска отъ турското правителство. Ето защо и азъ съмъ напълно съгласенъ и мисля, че г. министърътъ нѣма

да има нѣщо противъ, да се измѣнятъ тия цифри, за да направимъ закона съобразенъ съ нашитъ международни задължения.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Възбужда се въпросъ, за съобразяване на прочетенитъ разпореждания, основани на постановленията на Министерския съветъ VIII-то и II-то отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий т. г., съ прѣдписанията на правилника за законитъ и обичаитъ на сухоzemната война, изработени отъ конференцията въ Хага. Не се вижда, обаче, отъ сравнението на прѣдписанията на конвенцията, които се цитираха отъ г. г. прѣждоговорившитъ, съ текста на прѣдложението да има нѣкакво съществено различие. Прѣдписанието на чл. 7 отъ този правилникъ казва така: „Правителството, въ властта на което се намѣрватъ военноплѣнниците, е длъжно да ги издържа, а по нѣмане на едно специално съглашение между воюющитъ, военноплѣнниците ще бждатъ третирани за храната, за спането и облѣклото, на равна нога съ войскитъ на правителството, което ги е плѣнило“. Също такова разпореждане и ние имаме. Ние третираме всички военноплѣнници изобщо, и главно войникитъ, тъй, както се третиратъ нашитъ: даваме имъ храна, даваме имъ облѣкло, когато, разбира се, износятъ своето и иматъ нужда, и даваме имъ помѣщение. Въ чл. 1 е казано: (Чете) „Военни плѣнници се съдържатъ въ държавни или състоящи се на разпореждане на държавата помѣщения и се издържатъ (хранятъ и облечатъ) на държавна смѣтка.

„Забѣлѣжка. Офицеритъ военни плѣнници се съдържатъ отдѣлно отъ долнитъ чинове въ реквизирани за смѣтка на държавата хотели или частни жилища“. Виждате, че даже въ хотели ги държимъ. Третиранието на турскитъ военноплѣнници у насъ е толкова добро и всичко съотвѣтствува въ третиранието на нашитъ войски, че досега не е имало абсолютно никакво оплакване, нито отъ офицеръ нито отъ войникъ въ това отношение. Този пръвъ членъ отъ тоя правилникъ, който ви прочетохъ и който е прилаганъ досега, и одобрението на който искаме, е съставенъ точно въ сѣщия смисълъ, макаръ и да не сме имали прѣдъ видъ самата тая конвенция.

Колкото се касае до заплатитъ на офицеритъ, въ чл. 17 отъ хаяската конвенция, който се посочи, е казано: офицеритъ плѣнници ще получаватъ заплата, на която иматъ право съотвѣтствующитъ офицери на страната, която ги е плѣнила, съ задължение, че ще се изплати това отъ тѣхното правителство, ще се повѣрнатъ. Ние имаме прѣдъ видъ, че това, което ще платимъ на офицеритъ, ще го искаме отъ турското правителство, както и за храната, макаръ тукъ да не е казано. Също така ще искаме и за издържането на войникитъ за облѣклото, ако такова имъ даваме, да се плати отъ турското правителство. Сега какви трѣбва да бждатъ съотвѣтнитъ постановления у насъ. Понеже е казано, че тѣ ще получаватъ сѣщата заплата, каквато получаватъ нашитъ офицери отъ сѣщия рангъ, ние сме имъ опрѣдѣлили въ сѣщностъ не заплата, а дневни и не сме взели всѣки единъ отъ тѣхнитъ офицери да го сравнимъ съ съотвѣтствующия офицеръ отъ нашата войска, ами сме ги раздѣлили на три разреди: генерали, штабъ офицери и оберъ офицери, и може би въ това обобщение да има малко разлика. Напр., като уравниваме подпоручика съ капитана, които сж се оберъ офицери, на подпоручика даваме малко повече, отколкото на капитана. Въ това отношение не правимъ разлика, а ги подвеждаме на три категории, защото иначе, щѣхме да имаме много сложна смѣтка.

И какво сме опрѣдѣлили? Даваме за храна на генералитъ по 15 л., по 8 л. на штабъ офицеритъ и по 5 л. на оберъ офицеритъ, интендантитъ и ходжитъ. А пъкъ за дребни разноси имъ отпущаме още на рѣцъ по 5 л. на генералитъ, по 3 л. на штабъ офицеритъ и по 2 л. на оберъ офицеритъ, интендантитъ и ходжитъ. По този начинъ дневната заплата на оберъ офицеритъ става 7 л., на штабъ офицеритъ — 11, а на генералитъ — 20, горъ-долу, колкото получаватъ и нашитъ. И трѣбва да прибавя, че прѣдписанието на този членъ има за цѣлъ да задоволи военноплѣнниците, да не бждатъ тѣ третирани лошо, при нѣмане на друго нѣкое съглашение. Трѣбва да ви заявя, тукъ, че военноплѣнниците офицери, не еднократно прѣдъ военния комендантъ тукъ и другагдъ сж заявявали, че сж съвършено доволни и прѣдволни отъ начина, по който се третиратъ, и отъ заплатата, която имъ се дава и въ това отношение не е имало никакво оплакване. Сега тия правила, прѣдвидени въ конвенцията, сж задължителни за насъ и ние бихме ги спазили буквално, ако бѣше изказано подобно желание или молба, или настояване отъ заинтересованата страна, но понеже такива не се правятъ и хората сж доволни и прѣдволни отъ този приемъ, който намѣрватъ у насъ, азъ мисля, че нѣма защо да измѣняваме тия цифри, които сме постановили и които досега сме давали, макаръ, ако ще би тѣ да сж за нѣкои малко по-малки, а за други такива, каквито трѣбваше да имъ се дадатъ споредъ конвенцията. При все това, не съмъ противенъ да се приеме прѣдложението на първо четене, да отиде въ комисията и тамъ ще сравнимъ по-подробно разпорежданията на конвенцията съ тия на прѣдложението, като имаме на рѣка заплатитъ на нашитъ офицери, и, ако има мѣсто, може и нѣкои да увеличимъ. Понеже това увеличение нѣма да става за наша смѣтка, а ще бжде за смѣтка на турското правителство, може и това да направимъ. Затова моля, да се приеме прѣдложението на първо четене и ще видимъ въ комисията, дали има нужда да измѣнимъ тия суми, даже тогава, когато заинтересованитъ лица заявяватъ, че сж съвършено доволни. Въ комисията ако има нужда, понеже сж нѣколко параграфи, може да измѣнимъ формата на нѣкои отъ тѣхъ, и сепгъ ще го прочетемъ на второ четене, също и на трето четене.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене VIII-то и II-то постановления на Министерския съветъ отъ 25 октомврий 1912 г. и 10 февруарий 1913 г., протоколи № 158 и 32, за опрѣдѣляне паричнитъ оклади за издържане военноплѣнниците, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ще моля г. г. народнитъ прѣдставители да се вдигне днешното засѣданне и слѣдующето засѣданне да бжде опрѣдѣлено за утрѣшния день, четвъртъкъ, споредъ изявленията, които направихъ въ едно отъ миналитъ засѣдания, който день ще трѣбва да посветимъ за отговоръ отъ страна на правителството на интерпелациитъ, които сж били депозираны въ разнитъ врѣмена и за които утрѣ ще се съобщи на кои правителството е готово да отговори.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Които приематъ прѣдложението на г. министра на финанситъ да имаме утрѣ засѣданне, като се постави на дневенъ редъ:

1. Отговоръ отъ страна на г. г. министритѣ на интерпелациитѣ на г. г. народнитѣ прѣдставители;

2. Второ четене на законопроекта за отпущане на Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ 440.000 л. допълнителенъ кредитъ за продължение постройката на желѣзнопътната линия Търново—Тръвна—Борушица, и

3. Първо четене на постъпили днесъ законопроекти, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Обявявамъ засѣданието за вдигнато.

(Вдигнато въ 5 ч. и 10 м. подиръ пладне)

Прѣдседателствующи подпрѣдседатели: { А. Буровъ.
Г. Згуревъ.

Секретарь: Х. Цаневъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.